

ΜΑΡΙΑ ΑΝΝΑ ΜΗΛΙΩΝΗ

Το Αλφαριθτάρι του Ιλίου

ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ
ΜΑΡΤΙΟΣ 2021

*Το Αλφαριθμητάρι
του Ιλίου*

Επιλογή αρχειακού υλικού, κείμενα:

Μαρία Άννα Μπλιώνη

Επιμέλεια ύλης:

Μαρία Άννα Μπλιώνη

Διόρθωση κειμένων:

Φώτης Μαρκόπουλος

Ανδριάννα Αλεβίζου

Στην έκδοση του Αλφαβητάριου συνέβαλαν:

Γραφείο τύπου Δήμου Ιλίου

Δημιουργικό - Σελιδοποίηση - Παραγωγή - Εκτύπωση:

ΑΦΟΙ ΤΣΑΛΔΑΡΗ & ΣΙΑ Ο.Ε

Μπουμπουλίνας 66, 134 61 Ζεφύρι (δίπλα στην έξοδο 6 της Αττικής Οδού)

T. 210 2481647, 210 2481648, F. 210 2483358

info@tsaldari.gr, www.tsaldari.gr

Copyright: Δήμος Ιλίου

ISBN 978-618-84087-1-5

ΜΑΡΙΑ ΑΝΝΑ ΜΗΛΙΩΝΗ

Πτυχιούχος Ιστορικού - Αρχαιολογικού Τμήματος
της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Κάτοχος μεταπτυχιακού
τίτλου σπουδών στην Αρχαιολογία

Το Αλφαβητάρι του Ιλίου

ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2021

Χαιρετισμός Δημάρχου Ιλίου Νίκου Ζενέτου

Τι ακριβώς είναι ένα Αλφαβητάρι; Ένα βιβλίο με λέξεις και γνώσεις, συγκεντρωμένες και ταξινομημένες κατά αλφαβητική σειρά. Το πρώτο βιβλίο με το οποίο ξεκινήσαμε όλοι στο σχολείο μας, σε κάποια γειτονιά της Αθήνας, σε μια επαρχιακή κωμόπολη ή σε ένα απόμακρο χωριό της περιφέρειας.

Τα εικοσιτέσσερα γράμματα που το συνθέτουν αποτελούν ανεκτίμητο θησαυρό που μας συντροφεύει σε όλη την διαδρομή της ζωής μας, στην καθημερινότητά μας, στην εργασία μας, στις πνευματικές μας αναζητήσεις. Η χρησιμότητά του το καθιστά απαραίτητο και πρακτικό οδηγό για την κωδικοποίηση και συνοπτική περιγραφή εννοιών και καταστάσεων σε διάφορους τομείς της γνώσης και της εκπαίδευσης.

Αυτό το πολύτιμο λεξικό σκεφτήκαμε να το αξιοποιήσουμε, καταγράφοντας τα σημαντικότερα γεγονότα της τοπικής ιστορίας και τις διαδρομές που αποτυπώθηκαν σε βάθος χρόνου. Όσα προηγήθηκαν είναι ο οδικός χάρτης που έχουμε σήμερα στα χέρια μας, για να επιλέξουμε ως καπετάνιοι της μοίρας μας την δική μας διαδρομή και να την παραδώσουμε στα παιδιά μας.

Η ιστορία, άλλωστε, αποτελεί για όλους πηγή έμπνευσης, ένα μουσείο με ατελείωτους διαδρόμους που πρέπει να εξερευνησουμε. Ανακαλύπτουμε και αφομοιώνουμε ξανά και ξανά: προσαρμόζουμε, αναπροσαρμόζουμε, αποφεύγουμε λάθη του παρελθόντος, κάνουμε καλύτερες επιλογές για το μέλλον. Μόνο έτσι θα δημιουργήσουμε τη δική μας ξεχωριστή, σύγχρονη σελίδα στο ογκώδες βιβλίο της.

Μελετώντας το Αλφαβητάρι του Ιλίου, θα διαπιστώσουμε πως η ζωή του τόπου μας, διαχρονικά, είναι όμορφη και ενδιαφέρουσα. Με ιστορία πλούσια και χρώματα έντονα. Με καταστάσεις δύσκολες ενίοτε, γεγονότα που μας σημάδεψαν, ευχάριστα ή δυσάρεστα, αλλά σε κάθε περίπτωση αξιομνημόνευτα. Σε αυτά αξίζει να σταθούμε και να επικεντρώσουμε την προσοχή μας. Η έρευνα, η μελέτη και η γνώση της ιστορίας της πόλης μας είναι το δικό μας πνευματικό εφόδιο, αυτό που μας τροφοδοτεί με νοήματα, μας κάνει υπερήφανους για το παρελθόν και αποτελεί οδοδείκτη για το παρόν και το μέλλον.

Εκείνο που, κατά τον Κωνσταντίνο Καβάφη, δεν αποτελεί προορισμό αλλά στόχο. Η δική μας «Ιθάκη».
Καλοτάξιδο!

Νίκος Ζενέτος
Δήμαρχος Ιλίου

Πρόλογος της Συγγραφέως

Μπορεί η ιστορία μιας πόλης να χωρέσει μέσα σε 24 λέξεις που αντιστοιχούν στα 24 γράμματα του Αλφαβήτου; Αυτή η πρόκληση ήταν για μένα ένα κίνητρο να ψάξω, να επιλέξω τις λέξεις και τα στοι-

χεία μιας διαδρομής που ξεκινάει από την αρχαιότητα και συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας, και να ξεχωρίσω από αυτά τα πιο ουσιαστικά, τα πιο αντιπροσωπευτικά και αξιωματικά. Η σημερινή πόλη του Ιλίου μέχρι πριν δύο αιώνες ήταν χωράφια, ελαιώνες, βοσκοτόπια, ένα - δυο ξωκλήσια και σκόρπια καλυβόσπιτα μετρημένα στα δάχτυλα του ενός χεριού. Όμως ο χώρος της κατά τη διάρκεια της εθνεγερσίας σηματοδεύτηκε από γεγονότα που η ιστορία τα κατέγραψε ως πράξεις ηρωικές. Η μάχη στο Δραγουμάνο είναι ένα από αυτά...

Στο διάβα του χρόνου ο αμιγώς αγροτικός χώρος άρχισε να αποκτά οικιστικό χαρακτήρα. Πέντε - δέκα καλυβόσπιτα στην αρχή, χωριουδάκι με 15 - 20 σπίτια στη συνέχεια και περί τα μέσα του 19ου αιώνα χωριό επώνυμο, οργανωμένο με σχέδιο, με σχολείο και αρχοντικά, με τον Πύργο της Βασιλίσσης και ένα πρότυπο αγρόκτημα που το ζήλευαν όλοι στη νεαρή τότε πρωτεύουσα. Τις επόμενες δεκαετίες το χωριό των Νέων Λιοσίων έγινε κεφαλοχώρι, κωμόπολη, Κοινότητα, χώρος εγκατάστασης του Κέντρου Εκπομπής της Ραδιοφωνίας που ένωσε την Ελλάδα με τον κόσμο ολόκληρο. Μερικά χρόνια αργότερα η φιλόξενη γη του υποδέχτηκε μεγάλες κοινωνικές ομάδες όπως τους Πολύτεκνους, τους μαχητές του Ρίμινι αλλά και ευπαθείς κοινωνικές ομάδες με την ίδρυση πρότυπων ιδρυμάτων κοινωνικής πρόνοιας. Έγινε μια πόλη με ανθρώπινο πρόσωπο, μια ζωντανή κυψέλη που πρόσφερε γη και στέγη σε δεκάδες χιλιάδες εσωτερικούς μετανάστες, κατατρεγ-

μένους από τον πόλεμο, την κατοχή και τα δραματικά γεγονότα που ακολούθησαν. Σε μια περίοδο που η Ελλάδα πάσχιζε να κλείσει τις πληγές της, οι νεοφερμένοι ξεδίπλωσαν όλη τη δημιουργικότητα και την αξιοσύνη τους και πρόκοψαν, ώστε σήμερα να αντανακλάται η δυναμική εικόνα της τοπικής αγοράς, στο κέντρο και τις συνοικίες της.

Εδώ και τρεις δεκαετίες ο Δήμος απόκτησε το σημερινό του όνομα: ΙΛΙΟΝ. Ήταν μια ανεξόφλητη υποχρέωση απέναντι στην ιστορία, το θαυμαστό έπος της Ιλιάδας που αποτυπώνονταν ήδη σε δεκάδες οδωνυμικά στο ιστορικό κέντρο της πόλης. Η πορεία του Δήμου Ιλίου συνεχίζεται στις μέρες μας με ενδιαφέρουσα προοπτική, καθώς στο χώρο του συμβαίνουν γεγονότα και καταστάσεις που προδικάζουν μία εξίσου ενδιαφέρουσα ιστορική συνέχεια.

Όσα μέχρι τώρα σημαντικά έγιναν καταγράφονται στο Αλφαβητάρι μας. Όσα θα συμβούν στο μέλλον θα καταγραφούν κι αυτά από ιστορικούς ή φιλόστορους. Ο άνθρωπος όσο ζει δεν θα πάψει να ενδιαφέρεται, να παρατηρεί και να καταγράφει τα γεγονότα του βιωματικού του χώρου, σε έντυπη, ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή ή εφαρμογή στο μέλλον.

Ευχαριστώ τον Δήμαρχο Ιλίου κο Νίκο Ζενέτο για την εμπιστοσύνη του στο να αναλάβω τη συγγραφή του Ιστορικού Λευκώματος, τον υπεύθυνο επικοινωνίας κο Ντίνο Σαρακινιώτη για την εν γένει συνδρομή του στην εκτέλεση του έργου και τον πατέρα μου και ερευνητή τοπικής ιστορίας Ανδρέα Μπλιώνη για τις πληροφορίες και παρατηρήσεις του για την ολοκλήρωση του έργου.

Μαρία - Άννα Α. Μπλιώνη
Αρχαιολόγος
Μάρτιος 2021

1ο Δημοτικό Σχολείου Ιλίου "Α. Μανάκη"

Περιεχόμενα

Χαιρετισμός Δημάρχου	07
Πρόλογος της Συγγραφέως	09
Αυλητής	14
Βασιλικό Αγρόκτημα	16
Γειτονιές και συνοικίες της πόλης	18
Δημαρχιακό Μέγαρο	20
Εσωτερικοί μετανάστες	22
Ζώντας στα Αυθαίρετα	24
Ήλθαν κάποτε ...	26
Θέα από το Ποικίλο	28
Ήλιον, η πόλη μας!	30
Κόμβος	32
Λιόσια	36
Μανάκης Αναστάσιος	38
Ντόπιοι	40
Το Ξεκίνημα της Κοινότητας	42
Οικολογική Επιγραφή	44
Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης»	46
Ραδιοφωνία	48
Σχέδιο Πόλης	50
Τοπωνύμια και Οδωνυμικά της πόλης	52
Υπερδόμηση	54
Φλέβας ρέμα	56
Χολαργός	58
Ψηφίδες Ορθοδοξίας	60
Ωραίες εικόνες μέσα από όμορφες διαδρομές	62
Επίλογος	65

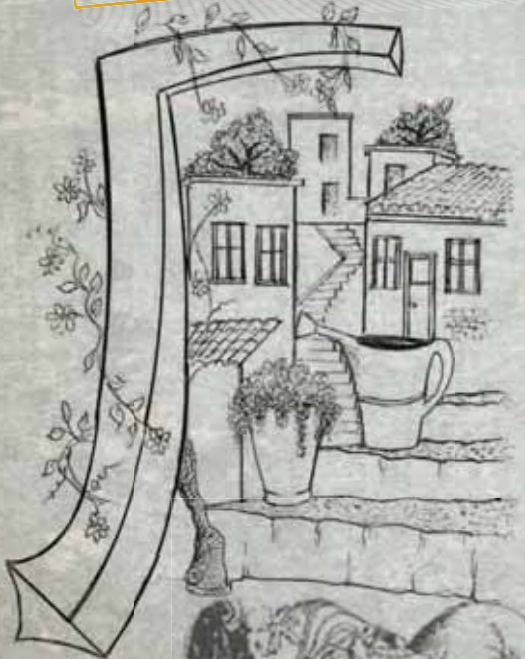

ΠΑΛΑΤΙΑΝΗ
Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΜΕ ΤΗΝ
ΔΑΜΑΤΩΔΗ ΠΡΟΣΘΗ
ΧΑΓΕ ΠΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΙΑΝ ΤΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ "ΚΟΙΜΗΣ ΘΕΟ-
ΕΣΥ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΔΕΞΗΝ ΤΗΣ
ΚΟΜΗΤΗΣ.

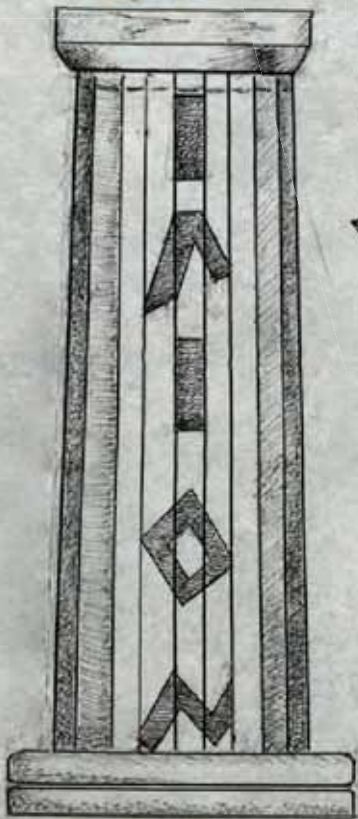
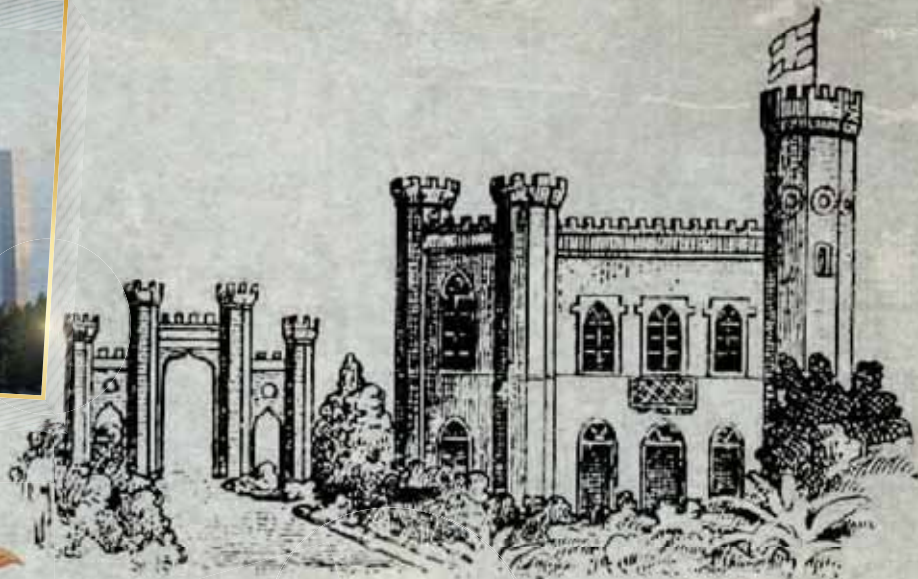
Ημερομηνία έκδοσης: 20 Δεκεμβρίου 1934.

Η ΠΑΛΑΤΙΑΝΗ, η οποία κτισμένη είναι επί του λόφου της Παναγίας, είναι η παλαιότερη οικία της Κομης. Η οικοδομή αυτή, η οποία κτισμένη είναι επί του λόφου της Παναγίας, είναι η παλαιότερη οικία της Κομης. Η οικοδομή αυτή, η οποία κτισμένη είναι επί του λόφου της Παναγίας, είναι η παλαιότερη οικία της Κομης.

Η οικοδομή αυτή, η οποία κτισμένη είναι επί του λόφου της Παναγίας, είναι η παλαιότερη οικία της Κομης. Η οικοδομή αυτή, η οποία κτισμένη είναι επί του λόφου της Παναγίας, είναι η παλαιότερη οικία της Κομης.

Μενέλαος Πάρις Διομήδης Οδυσσεύς Νέστορας Αχιλλεύς Αγαμέμνων

Αυλητής

Αρχίζουμε το Αλφαβητάρι μας με (τι άλλο;) τον συμπαθέστατο Αυλητή, το σήμα του Δήμου Ιλίου. Ο Αυλός είναι ένα από τα πιο αγαπημένα μουσικά όργανα για τους μουσικόφιλους κάθε ηλικίας και των δύο φύλων, που από την ιστορία πέρασε στην παιδική λογοτεχνία και έγινε ένα από τα πιο γνωστά παραμύθια: “Ο Μαγεμένος Αυλός”.

Στον ελλαδικό χώρο από τους προϊστορικούς κιόλας χρόνους συνηθίζταν η ταυτόχρονη χρήση δύο μουσικών οργάνων από τον ίδιο μουσικό. Η ονομασία «αυλός» εμφανίζεται για πρώτη φορά στα Ομηρικά έπη (ΙλιάδαΚ 12-13, Σ 494-495), κάτι που αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περίπτωση του Δήμου Ιλίου. Σύμφωνα με τους ιστορικούς

ο αυλός διαδόθηκε στην Ελλάδα από τη Φρυγία της Μικράς Ασίας. Τα οργανολογικά χαρακτηριστικά του οργάνου, μας είναι έως ένα βαθμό γνωστά από εικονογραφικές μαρτυρίες και αρχαιολογικά ευρήματα. Κάθε αυλός αποτελείτο συνήθως από τρία τμήματα: τον ηχητικό σωλήνα, (βόμβυξ), τη γλωττίδα – πιθανότατα διπλή και δύο βολβοειδή τμήματα που παρεμβάλλονταν ανάμεσα στη γλωττίδα και τον ηχητικό σωλήνα (όλμος και υφόλιμιον). Από την κατανομή των οπών (τρήματα) θεωρείται πιθανόν ότι, τουλάχιστον έως τα μέσα του 5ου αι. π.Χ., η διάτρηση του κάθε αυλού επέτρεπε την εκτέλεση μιας μόνο κλίμακας. Σύμφωνα με αρχαίες πηγές γύρω στα μέσα του 5ου αι. π.Χ. ο διάσημος αυλητής Πρόνομος από τη Θήβα επινόησε ένα σύστημα κλειδιών,

που επέτρεπε την εκτέλεση τριών κλιμάκων σε ένα και μόνο όργανο.

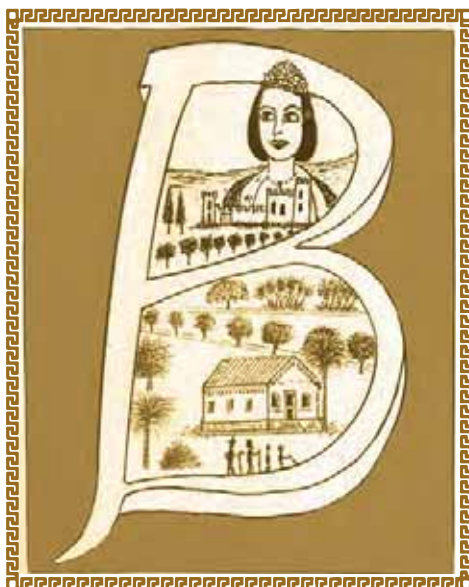
Η μουσική του αυλού αποτέλεσε αναπόσπαστο στοιχείο σε κάθε έκφανση της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Στην εικονογραφία ο αυλός τοποθετείται στα χέρια ανδρών και γυναικών, ερασιτεχνών και επαγγελματιών, σε πλήθος περιστάσεων. Συνοδεύει τις λατρευτικές πράξεις (πομπές και θυσίες), την άθληση, τους μουσικούς αγώνες, το θέατρο, τα συμπόσια, την επίπονη εργασία (κωπηλασία, χτίσιμο, καθέλκυση πλοίου κ.ά.), το τραγούδι και την όρχηση κάθε είδους. Η μουσική του αυλού χαρακτηρίζεται δραματική και γεμάτη συναίσθημα, ενώ οι δεξιότεχνες αυλητές ήταν διάσημοι για την ικανότητά τους στη μουσική αναπαράσταση.

Ένα τέτοιο αρχαιολογικό εύρημα εντοπίστηκε κατά τη διάρκεια εκσκαφής για την εκτέλεση έργων υποδομής στα Ανάκασα, στα μέσα της δεκαετίας του '80. Το εύρημα που σήμερα φυλάσσεται στο Ιστορικό Μουσείο Αχαρνών, έμελλε να γίνει μερικά χρόνια αργότερα (8 Μαΐου 1997), σήμα του Δήμου Ιλίου. Δεν θα μπορούσε να υπάρξει καλύτερη επιλογή, αφού το πολιτιστικό περιεχόμενο της εικόνας του αυλητή ήταν η καλύτερη ευκαιρία να αξι-

οποιηθεί το φιλειρηνικό, χαρούμενο και εύθυμο συνάμα μήνυμα που εκπέμπει, για να ισοροπήσει θεματικά με το έπος της Ιλιάδας που αποτελεί στην ουσία μια πολεμική επιχείρηση, την πρώτη των Πανελλήνων, για να κατακτήσουν την Τροία και να ελέγξουν τον Ελλήσποντο και το εμπόριο μέχρι τη μαύρη Θάλασσα.

Στη σχετική εισήγηση του δημάρχου Βασίλη Κουκουβίνου προς το Δημοτικό Συμβούλιο αναφέρεται ότι το θέμα *«αναζητήθηκε μέσα από τη μακραίωνη ιστορία αυτού του τόπου και την έρευνα των ανασκαφικών ευρημάτων που βρέθηκαν στην ευρύτερη περιοχή»*. Το συγκεκριμένο θέμα επιλέχθηκε για το σήμα του Δήμου *«όχι μόνο γιατί η απεικόνιση αυτή ανατρέχει στις ιστορικές μας ρίζες αλλά και για το ειρηνικό περιεχόμενο του θέματος, την πρωτοτυπία και το εξαιρετικό του σχέδιο»*.

Βασιλικό Αγρόκτημα

Η Αμαλία, η πρώτη βασίλισσα της Ελλάδας και σύζυγος του βασιλιά Όθωνα, είχε πάθος με τους κήπους. Φύτεψε τον πρώτο στην σημερινή πλατεία Κλαυθμώνος, όταν αρχικά εγκαταστάθηκε με τον Όθωνα στην οικία Βούρου - Ευταξία, στη σημερινή πλατεία Κλαυθμώνος. Ο δεύτερος είναι πιο γνωστός: κάποτε ως Βασιλικός και νυν Εθνικός κήπος, δίπλα στη Βουλή. Εκεί όμως που η Αμαλία υπερέβαλε τον εαυτό της ήταν στον επονομαζόμενο «Πύργο της Βασιλίσσης», στον ευρύτερο χώρο του σημερινού Πάρκου Τρίτση στο Ίλιον.

Στόχος της νεαρής βασίλισσας ήταν η δημιουργία μιας πρότυπης γεωργοκτηνοτροφικής μονάδας, δεδομένου ότι οι Ευρωπαίοι ηγεμόνες προερχόμενοι άμεσα από την τάξη των φεουδαρχών είχαν πάντα πολύ καλή σχέση με τη γη. Στην περιοχή του κτήματος υπήρχαν αρχικά τα τούρκικα τσιφλίκια του Μεμίσαγα, του Μουλαμπεκίρ, του Χατζή - Ισμαήλ Μπέη κ.α., που σταδιακά μεταβιβάστηκαν σε Έλληνες (Ιωάννης Παπαθεοδώρου - Λεφάκης) και Άγγλους ιδιοκτήτες (Τζων Γουίλιαμς, Τζορτζ Μάιλς), οι οποίοι φύτεψαν αμπέλια και οπωροφόρα, το καλλιέργησαν συστηματικά, δημιούργησαν εγκαταστάσεις και τις επέκτειναν. Κάποια στιγμή όμως αποφάσισαν να το εγκαταλείψουν. Το 1848 οι βασιλείς αγόρασαν το κτήμα, αρχικής έκτασης 305 στρεμμάτων. Η Αμαλία συνέχισε ν' αγοράζει σταδιακά εκτάσεις ώσπου το κτήμα έφτασε τα 2.500 στρέμματα (2.200 στρ. πεδινό και 300 στρ. λοφώδες). Χρειαζόταν όμως κι ένα αρχοντικό. Ένας πύργος που να το σηματοδοτεί.

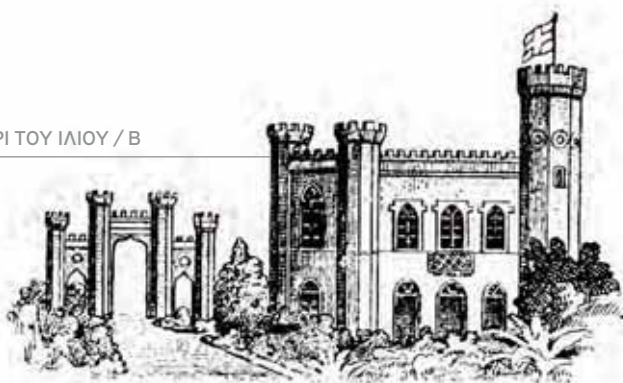
Παραμένει άγνωστο ποιος ήταν ο αρχιτέκτονας του. Κάποιες πηγές αναφέρουν ότι το σχεδίασε ο Φλοριμόντ Μπουλανζέ, άλλοι όμως υποστηρίζουν ότι ο Γάλλος αρχιτέκτων περιορίστηκε στη διακόσμησή του. Ο πύργος, σε νεογοτθικό ύφος, δεσπόζει της Επταλόφου», όπως ονομάστηκε το βασιλικό αγρόκτημα, εγκαινιάστηκε στις 13 Αυγούστου 1854, ημέρα των γενεθλίων του Λουδοβίκου, πατέρα του Όθωνα.

Έτσι δημιουργήθηκε το πρότυπο αγρόκτημα της Επταλόφου το οποίο συνετέλεσε σημαντικά στην ανάπτυξη της γεωργικής οικονομίας (δενδροκομίας, αμπελουργίας, κηπουρικής κ.λπ.) στην Ελλάδα.

Μετά την έξωση του βασιλικού ζεύγους το κτήμα κηρύχθηκε αρχικά εθνική ιδιοκτησία και η διαχείρισή του ανετέθη στο Υπουργείο Οικονομικών. Λίγο αργότερα όμως, πέρασε πάλι στην Αμαλία, στο πλαίσιο ενός διακανονισμού για το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του τ. Βασιλικού ζεύγους με το Ελληνικό κράτος. Το 1870 το κτήμα πωλήθηκε από την Αμαλία στον βαρόνο Σίμωνα Σίνα που το μεταπώλησε το 1878 στον Γεώργιο Παχύ. Από το 1920 περιήλθε στην οικογένεια Σερπιέρη. Ο Ιωάννης Σερπιέρης προέβη στη σύσταση της Αγροτικής Εταιρίας «Πύργος Βασιλίσσης Α.Ε.».

Το 1937 στο πλαίσιο της αμυντικής προετοιμασίας για ενδεχόμενο πόλεμο, που τελικά δεν απεφεύχθη, έκταση 1.300 στρεμμάτων του αγροκτήματος Σερπιέρη αγοράστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών για τη δημιουργία πολεμικού αεροδρομίου. Αμέσως μετά την κήρυξη του πολέμου και προκειμένου η προοριζόμενη για το πολεμικό αεροδρόμι έκταση

να μην χαρακτηριστεί ως λεία πολέμου και επιταχθεί από τους κατακτητές, τα 1.300 στρέμματα πέρασαν «εν μία νυκτί» στον έλεγχο του «Λαϊκού Ιδρύματος Επαγγελματικής Προστασίας του Ελληνικού Λαού» ενώ 900 στρ. παρέμειναν στην οικογένεια Σερπιέρη. Το 1941 εγκαταστάθηκε στο κτήμα γερμανική φρουρά. Μετά τον πόλεμο στο χώρο του κτήματος ανεγέρθηκαν οικήματα και δημιουργήθηκαν εγκαταστάσεις για τη λειτουργία Πρακτικών Γεωργικών και Τεχνικών Σχολών. Το 1947 το κτήμα και οι εγκαταστάσεις του παραχωρήθηκαν στο «Βασιλικό Εθνικό Ίδρυμα». Τα επόμενα χρόνια παραχωρήθηκαν διάφορες εκτάσεις του στο Σώμα Ελλήνων Προσκόπων (1948), στην Κοινότητα Αγίων Αναργύρων για δημιουργία πλατείας (1950), δημιουργήθηκαν κτίρια και μηχανουργεία του Υπουργείου Γεωργίας και λειτούργησαν Σχολές Μηχανικής Καλλιέργειας. Το 1953 ιδρύθηκε το «Κέντρο Βρεφών η Μητέρα». Το 1958 παραχωρήθηκε έκταση στο Ίδρυμα Προστασίας και Αποκατάστασης Παιδιών με Νοητική Στέρση, ενώ το 1968 επεκτάθηκε το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΗ.Μ σήμερα) με τη δημιουργία Τεχνικής Σχολής Μαθήσεως. Τις τελευταίες δεκαετίες κατασκευάστηκαν στο χώρο του το δημοτικό στάδιο Ιλίου, αμαξοστάσιο και φυτώριο για τις ανάγκες του Δήμου. Ακόμη παραχωρήθηκε έκταση για το 7ο Δημοτικό Σχολείο Καματερού, ενώ το 1987 ολοκληρώθηκε η κατασκευή συγκροτήματος Εργατικών Κατοικιών.

Σήμερα, το μεγαλύτερο τμήμα του κτήματος ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο. Σε αυτό έχει δημιουργηθεί υπερτοπικός πόλος αναψυχής, το γνωστό σε όλους, «Οικολογικό Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτσης» (βλ. γράμμα Π).

Γειτονιές και συνοικίες της πόλης

Ηχιλιοτραγουδισμένη γειτονιά είναι ο αγαπημένος, ο καθημερινός χώρος όλων μας. Από τα πρώιμα μέχρι τα στερνά μας όλοι σε κάποια γειτονιά μένουμε!

«Μένω σε κάποια γειτονιά, φτωχική γειτονιά, που 'χει σπίτια χαμηλά. Όλοι οι άνθρωποι εκεί έχουν πάντα γιορτή και μοιράζουνε φιλιά» τραγούδησε το 1960 ο Τόνης Μαρούδας, χρωματίζοντας με νότες τους στίχους της.

«Μικρά κι ανήλιαγα στενά και σπίτια χαμηλά μου, βρέχει στη φτωχογειτονιά, βρέχει και στην καρδιά μου» τραγούδησε για κάποια άλλη γειτονιά ο Γρηγόρης Μπιθικώτσης.

«Συνοικία το όνειρο»: Είναι ο τίτλος μιας από τις πιο αγαπημένες ταινίες του παλιού καλού ελληνικού κινηματογράφου, σε σκηνοθεσία του Αλέκου Αλεξανδράκη με τραγούδια του Γρηγόρη Μπιθικώτση.

Η συνοικία αποτελεί τμήμα της πόλης καθορισμένο τοπογραφικά που έχει τη δική του ο-

νομασία και ενότητα. Μία συνοικία μπορεί να αποτελείται από δύο, τρεις, τέσσερις και περισσότερες ακόμη γειτονιές. Ως γειτονιά ορίζεται χωρικά η γεωγραφική οντότητα μέσα σε μία κατοικημένη περιοχή (πόλη, κωμόπολη, χωριό). Η γειτονιά με τα σπίτια της αποτελεί μικρό τμήμα της συνοικίας. Γείτονες είναι το σύνολο των ανθρώπων που κατοικούν σε γειτονικά σπίτια.

Το Ίλιον είναι ένας από τους 9 δήμους της Δυτικής Αθήνας, ο δεύτερος από πλευράς πληθυσμού, που ο πραγματικός πληθυσμός του ξεπερνά τους 110.000 κατοίκους! Ο οικιστικός ιστός του, 6,5 χιλιάδες στρέμματα περίπου, χωρίζεται σε 50, μπορεί και 60, γειτονιές. Με βάση τα δεδομένα αυτά ο μέσος πληθυσμός μιας γειτονιάς στο Ίλιον φθάνει τις 2 χιλιάδες ψυχές.

Οι πιο επώνυμες γειτονιές της πόλης είναι: Βόρειος Άγιος Νικόλαος, Νότιος Άγιος Νικόλαος, Δυτική Παλατιανή, Νότια Παλατιανή (Γοργόνα), Βόρεια Παλατιανή, Ανατολική Παλατιανή (Οαση), Πάνω Μιχαήλ (Βούτσας), Κάτω Μιχαήλ, Ανατολικός Μιχαήλ, Ανατολική Ραδιοφωνία, Δυτική Ραδιοφωνία, Άλσος, Δημαρχείο, Ρίμινη, Τσούμπα, Ζωοδόχος Πηγή, Ανατολική Ζωοδόχος Πηγή, Βερακεία, Πολύτεκνοι, Άγιος Φανούριος, Βόρειος Άγιος Φανούριος, Νότιος Άγιος Φανούριος, Φλέβα, Εργατικές Πολυκατοικίες και άλλες τριάντα μικρότερες, που παραμένουν αφανείς και «αβάπτιστες» δεκαετίες ολόκληρες μετά τη δημιουργία τους, γιατί οι καλοί γείτονες και γειτόνισσες δεν είναι πάντα σύμφωνοι για τα όρια της γειτονιάς τους.

Πάνω από 20 τοπικοί σύλλογοι δημιουργήθηκαν τις δεκαετίες του '50, του '60 και του '70 στην περιοχή του σημερινού Δήμου Ιλίου (Εξωραϊστικοί κυρίως αλλά και αναπτυξιακοί, περιβαλλοντικοί, εκπαιδευτικοί - φιλανθρωπικοί κ.α.) για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στις γειτονιές και τις συνοικίες του, συμβάλλοντας αποφασιστικά σε κάποιες περιπτώσεις στην επίλυσή τους. Η ενεργή συμμετοχή των κατοίκων με την εθελοντική εργασία και την ποιικιλότητα προσφορά και στήριξή τους στο έργο των φορέων αυτών υπήρξε καθοριστικός παράγοντας στην πρόοδο της ζωής, στη γειτονιά, τη συνοικία, στο Δήμο ολόκληρο.

Το 1984, σε μία περίοδο που η λαϊκή συμμετοχή και η αυτοοργάνωση βρισκόνταν στο κέντρο του ενδιαφέροντος της τοπικής αυτοδιοίκησης έγιναν εκλογές (8 Απριλίου 1984) για την ανάδειξη Συνοικιακών

Συμβουλίων. Στις εκλογές αυτές πολλές γειτονιές (2 γειτονιές του Αγίου Νικολάου, 4 της Παλατιανής, 3 της Μιχαήλ, 2 της Ραδιοφωνίας, 2 της Ζωοδόχου Πηγής και 3 του Αγίου Φανουρίου) «αναβαθμίστηκαν» σε συνοικίες προκειμένου να ενεργοποιηθεί μεγαλύτερος αριθμός κατοίκων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων κάθε συνοικίας ξεχωριστά και του Δήμου συνολικά. Φαίνεται όμως ότι ο κατακερματισμός αυτός δεν ωφέλησε το θεσμό που τα επόμενα χρόνια ατόνησε και παρήκμασε. Τις τελευταίες δεκαετίες έγιναν δράσεις και δημιουργήθηκαν υποδομές που αναβάθμισαν τη ζωή στις γειτονιές και τις συνοικίες της πόλης,

Δημαρχιακό Μέγαρο

Είναι, λένε, το μεγάλο σπίτι όλων των δημοτών. Σε αυτό πηγαίνουν οι κάτοικοι όταν έχουν κάποιο πρόβλημα προς επίλυση. Εδώ βρίσκουν τα αρμόδια πρόσωπα για να συζητήσουν τα τοπικά ζητήματα, να καταθέσουν τις ιδέες και τις ενστάσεις τους, να πάρουν πληροφορίες για έργα που έχουν δρομολογηθεί και να διατυπώσουν τις ενστάσεις ή τα παράπονά τους.

Η ιστορία των κοινοτικών και δημοτικών καταστημάτων των Νέων Λιοσίων παλιότερα, του Δήμου Ιλίου τις τελευταίες δεκαετίες, ακολουθεί κατά πόδας την ιστορία της πόλης μας, που σε λίγα χρόνια συμπληρώνει έναν αιώνα ζωής από την ίδρυση το 1925 της πάλαι ποτέ Κοινότητας των Νέων Λιοσίων.

Το πρώτο κοινοτικό γραφείο στεγάστηκε σε ένα μικρό μονόροφο κτίσμα στην οδό Πριάμου, ακριβώς απέναντι από τον Ι.Ν. του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, λίγα μόλις μέτρα από το 1ο Δημοτικό Σχολείο. Στο μικρό αυτό κτίριο παρέμεινε η κοινοτική αρχή για περισσότερα από 30 χρόνια, έως τα τέλη της δεκαετίας του '50.

Μετά τον πόλεμο, με την εγκατάσταση δεκάδων χιλιάδων εσωτερικών μεταναστών αλλά και κατοίκων από γειτονικές περιοχές ο πληθυσμός της πόλης αυξήθηκε σημαντικά και ο χώρος του μικρού κοινοτικού καταστήματος ήταν ανεπαρκής για την εξυπηρέτησή του. Έπρεπε, χωρίς άλλο, να βρεθεί, και μάλι-

στα πολύ γρήγορα, ένας μεγαλύτερος χώρος για τη στέγαση των κοινοτικών υπηρεσιών. Περί τα τέλη της δεκαετίας του '50 το κοινοτικό κατάστημα μεταφέρθηκε σε ένα πιο ευρύχωρο κτίριο επί της οδού Ιδομενέως 47. Το ίδιο διάστημα η Κοινότητα αναβαθμίστηκε σε Δήμο. Ο πληθυσμός των Νέων Λιουσίων κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 50 εξαπλασιάστηκε (από 5.460 κατ./1951 σε 31.810 κατ./1961). Το γεγονός αυτό επέβαλε την εύρεση ενός ακόμη μεγαλύτερου χώρου, σε κεντρικό σημείο, για τη στέγαση των δημοτικών υπηρεσιών. Περί τα τέλη της δεκαετίας του '60 το Δημαρχείο εγκαταστάθηκε στον 1ο όροφο μισθωμένου κτιρίου, στη συμβολή των οδών Πρωτεσίλαου και Αϊαντος, στην κεντρική πλατεία Γ. Γεννηματά. Ήταν ένα κτίριο που μπορούσε να εξυπηρετεί ακόμη μεγαλύτερο αριθμό δημοτών. Το Δημοτικό Κατάστημα παρέμεινε στο κτίριο αυτό για τρεις δεκαετίες περίπου.

Το σημερινό Δημαρχιακό Μέγαρο, το πιο μοντέρνο και επώνυμο κτίριο της πόλης κτίστηκε με βάση την αρχιτεκτονική μελέτη του Γραφείου «Χ. Κ. Μπουγαδέλης & Συνεργάτες Αρχιτέκτονες - ΑΕΤΕΡ». Το επιβλητικό κτίριο καταλαμβάνει κυρίαρχη θέση στον οικιστικό ιστό της πόλης. Διαθέτει 5 ορόφους με πάνω

από 100 γραφεία και όλους τους απαραίτητους για τη λειτουργία του Δημαρχείου βοηθητικούς χώρους. Η κατασκευή του έγινε την τριετία 1996 - 1998 με επίβλεψη (αυτεπιστασία) της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου. Άρχισε να λειτουργεί το 1998. Στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων που διαθέτει πραγματοποιούνται πολιτιστικές και άλλες κοινω-

νικού, πολιτικού, επιστημονικού, εθνικοποπικού, πνευματικού, αθλητικού κ.λπ. περιεχομένου εκδηλώσεις. Το κτίριο καταλαμβάνει ολόκληρο το οικοδομικό τετράγωνο που περικλείεται από τις οδούς Κάλχου - Μενελάου - Χρυσίδας - Δαναών, ενώ ο περιβάλλον χώρος του έχει διαμορφωθεί ανάλογα με θέσεις παρκινγκ και άλλες εγκαταστάσεις ώστε να εξυπηρετούνται οι ανάγκες του προσωπικού, των υπηρεσιών, των επισκεπτών και του κοινού της πόλης εν γένει.

Το 2017 με τη συμπλήρωση 20 ετών από την ανέγερση του Δημαρχιακού Μεγάρου, έγινε η ονοματοθεσία του σε «Βασίλειος Κουκουβίνος», με ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου (226/2017). Ήταν μια οφειλόμενη τιμή στον επί 6 φορές εκλεγέντα Δήμαρχο, επί των ημερών του οποίου έγινε η ανέγερσή του.

Εσωτερικοί μετανάστες

Τα δεινά που υπέστη η χώρα κατά τη διάρκεια του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου αλλά και την ταραχώδη περίοδο που ακολούθησε, έκαναν επισφαλή την παραμονή και μη βιώσιμη τη ζωή σε μεγάλες περιοχές της χώρας, ηπειρώτικης και νησιωτικής. Η Αθήνα αν και υπέστη και αυτή τα δεινά του πολέμου, αποτελούσε όμως μια διέξοδο, μια «δεύτερη ευκαιρία», μια «χειροπιαστή ελπίδα» των επαρχιωτών που κατέφθαναν σε αυτήν για ένα νέο ξεκίνημα στη ζωή τους, όσοι βέβαια από αυτούς δεν πήραν τους δρόμους της ξενιτιάς, να αναζητήσουν ως γκασταρμπαίτες και εμιγκρέδες μια δεύτερη εμπειρία ζωής, ξένοι ανάμεσα σε ξένους και αγνώστους, «ρίχνοντας μαύρη πέτρα πίσω τους», όπως χαρακτηριστικά έλεγαν. Στην Πρωτεύουσα τα πράγματα ήταν αλλιώς αφού

οι συγχωριανοί, συντοπίτες κοντοπατριώτες από την Ήπειρο, την Πελοπόννησο, τη Θεσσαλία, την Κρήτη, τα νησιά μπορούσαν να συναντηθούν πιο γρήγορα στα καφενεία της Ομόνοιας, στο Μπακάκου, στα Χαυτεία, στο Μεταξουργείο, να δημιουργήσουν ένα κύκλο

γνωριμιών με βάση τον κοινό τόπο καταγωγής, να δείξουν την αλληλεγγύη τους στον πατριώτη και συνάνθρωπό τους και να κάνουν μια καινούρια αρχή στη ζωή τους, στις

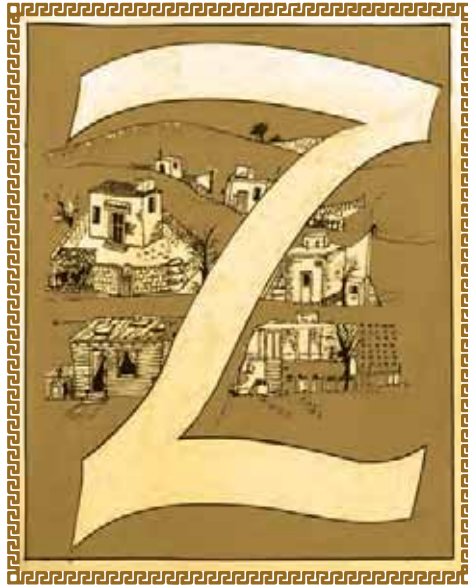

γειτονιές που ξεφύτρωναν η μία μετά την άλλη στην αθηναϊκή περιφέρεια. Δεκάδες χιλιάδες είναι αυτοί που επέλεξαν να εγκατασταθούν στη δυτική περιφέρεια της Πρωτεύουσας, τα Νέα Λιόσια, το Περιστέρι, την Κηπούπολη, την Πετρούπολη, τους Αγίους Αναργύρους, το Καματερό, το Αιγάλεω κ.α., όπου η γη ήταν φθηνή αλλά με ελάχιστες ή παντελώς ανύπαρκτες υποδομές. Ειδικότερα στα Νέα Λιόσια νέες γειτονιές δημιουργήθηκαν στον Άγιο Φανούριο, στη Ζωοδόχο Πηγή, στο Μιχελή, στην Παλατιανή, στους Πολυτέχνους, στις Φλέβες, στον Άγιο Νικόλαο. Οι υποψήφιοι οικιστές προσπαθούσαν να βρουν κάποια επαφή μέσω ενός συμπατριώτη ή ομότεχνού τους προκειμένου να έχουν κάποιο στήριγμα στο χώρο που επρόκειτο να εγκατασταθούν, για να εργαστούν, να βρουν συμπαράσταση αν κάποια αναποδιά, κάτι απρόβλεπτο τύχαινε να τους συμβεί. Τα στέκια συνάντησης των επαρχιωτών κατά τους πρώτους μήνες του ερχομού τους ήσαν τα καφενεία γύρω από την Ομόνοια (Γερανίου, Σωκράτους, Μενάνδρου, Ζήνωνος κ.α.). Τα καφενεία αυτά αποτελούσαν τρόπον τινά διαχρονικές πύλες εισόδου για κάθε νεοφερμένο

επαρχιώτη στην Αθήνα, αφενός λόγω της κεντρικότητας τους και αφετέρου της γεινιάσσης τους με τους σταθμούς των τρένων και των υπεραστικών λεωφορείων. Σε αυτά τα στέκια, οι άρτι αφιχθέντες επαρχιώτες μπορούσαν να βρουν κάποιο συγγενή, φίλο ή συμπατριώτη τους, να αφήσουν ή να πάρουν κάποιο δέμα που τους είχε σταλεί από το χωριό με το υπεραστικό λεωφορείο. Με ονόματα όπως «Γορτυνία», «Άρτα», «Ηπειρος», «Κρήτη», «Ρούμελη», τα καφενεία αυτά λειτουργούσαν σαν φάρος για τους μεταπολεμικούς εσωτερικούς μετανάστες, εξυπηρετώντας καθημερινές πρακτικές ανάγκες τους, όπως η επικοινωνία με το χωριό, η αναζήτηση εργασίας, οι επαφές τους με συντοπιίτες και συγχωριανούς, καμιά φορά και προξενιά. Ο ιδιοκτήτης του καφενείου και συμπατριώτης τους, έδειχνε μεγάλη κατανόηση και συνήθως μεσολαβούσε για να τους διευκολύνει και να τους εξυπηρετήσει, στο μέτρο του δυνατού...

Σιγά - σιγά, με τον καιρό και καθώς η εγκατάστασή των επαρχιωτών σε Δήμους και Κοινοότητες γύρω από την Πρωτεύουσα γινόταν πραγματικότητα, οι νεοφερμένοι προσάρμοζαν ανάλογα και την καθημερινότητά τους μεταφέροντας τα στέκια τους στις περιοχές της μόνιμης εγκατάστασής τους. Οι χώροι στους οποίους σύχναζαν τώρα ήταν κάτι μεταξύ καφενείου, παντοπωλείου, πρατηρίου φιαλών υγραερίου, ψιλικαζίδικου, κάτι από αυτά ή και όλα αυτά μαζί. Έτσι όμως η ζωή τους ξανάρχιζε στην καινούρια γειτονιά τους, κάπου στα Νέα Λιόσια, με όνειρα, ελπίδες και προσδοκίες για τα καλύτερα που θα έρχονταν σύντομα.

Ζώντας στα Αυδαίρετα

Το να έρθει κάποιος από ένα μικρό χωριό της μακρινής επαρχίας ή από κάποιο νησάκι του Αιγαίου που δύσκολα το βρίσκεις στο χάρτη και να μείνει, για ένα διάστημα, σε ένα σκοτεινό ανήλιαγο υπόγειο γύρω από την Ομόνοια, στην Αττική, στα Σεπόλια ή στο Βοτανικό είναι πράγματι μια περιπέτεια. Το να πάρει, λίγους μήνες αργότερα, το δρόμο για μια λαϊκή γειτονιά της Πρωτεύουσας με μοναδική του περιουσία μια τσάντα με εργαλεία, μια αλλαξιά ρούχα δηλ κι όλα κι ένα ζευγάρι παπούτσια, κι αυτά μπαλωμένα, δείχνει πως δεν το βάζει κάτω. Έχει πάρει τις αποφάσεις του για να αντιμετωπίσει τις αναποδιές που θα βρει μπροστά του.

Κάθε μέρα που περνάει ζει πιο κοντά στο όνειρό του, ξέρει όμως πως η ζωή δεν του χαρίζεται εύκολα. Τον παραμονεύει κάθε μέρα, κάθε ώρα, κάθε στιγμή και του υπεν-

θυμίζει πως πρέπει να είναι παντού και πάντα νομότυπος, τυπικός, κανονικός. Όμως κι αυτός πρέπει να ζήσει, να φτιάξει τα πάντα από την αρχή και μόνος του: να σηκώσει μια παράγκα, για να βάλει το κεφάλι του μέσα, για να αρχίσει να ζει το όνειρό σου. Κι αν είναι μόνος του τα πράγματα είναι απλά δύσκολα μέχρι πολύ δύσκολα. Αν όμως τύχει να έχει γυναίκα με ένα μωρό στην κοιλιά κι ένα νήπιο στο χέρι, τότε το όνειρο γίνεται επιφύλακτης.

Είχα κλείσει το οικοπεδάκι στα Νέα Λιόσια, το ‘χα περιφράξει. Είχα δώσει και καπάρο. Έχτισα τα τοιχία με τσιμεντόλιθους, θράδυ με λάμπα πετρελαίου και περιμένα... Έβλεπα την κοιλιά της Ρηνούλας να φουσκώνει. - Καλά γεννητούρια μας λέγανε κι εμένα μ’ έπιανε ταραχή. Τι μπορούσα να κάνω; Σε δυο μήνες γίνονταν εκλογές. Τα πράγματα είχαν χαλαρώσει. Που θα πάει; Θα το καλουπώσω. Με συγγενείς απ’ το χωριό και φίλους τσιλιαδόρους φτιάξαμε χαρμάνι, σιδερώσαμε και ρίξαμε νυχτιάτικα την πλάκα, βάλαμε κουφώματα και πορτοπαράθυρα, βάλαμε και τη Ρηνούλα μέσα με το εικόνισμα της Παναγιάς... Περιμέναμε τον Ιαβέρη που θα ‘ρχόταν να μας το γκρεμίσει...

Πόσοι από αυτούς, που ήλθαν στα Νέα Λιόσια μετά τον πόλεμο δεν έζησαν ένα τέτοιο εφιάλτη; Δεν ήταν λίγοι αυτοί που προτίμησαν το ζην επικινδύνως (vivere pericolosamente) για να απαλλαγούν από το άγχος της καταβολής του ενοικίου, όταν μάλιστα τίποτα δεν ήταν μόνιμο και εξασφαλισμένο στη σκληρή καθημερινότητά τους και το μεροκάματο, όσο δύσκολη και κοπιαστική κι αν ήταν η δουλειά, έμοιαζε περισσότερο με χαρτζιλίκι.

Κάποιοι είδαν τα όνειρά τους να γκρεμίζονται από τα συνεργεία της πολεοδομίας αλλά δεν το έβαλαν κάτω.

Η υπόθεση των αυθαιρέτων ήταν μια καθημερινή βασανιστική περιπέτεια, μια ανασφάλεια, μια ατέλειωτη αγωνία, για χιλιάδες οικογένειες που εγκαταστάθηκαν μεταπολεμικά στα Νέα Λιόσια. Κατά την πρώτη μεταπολεμική δεκαετία (1950 - 60) 25 χιλιάδες νέοι κάτοικοι ήλθαν κι εναπόθεσαν τις ελπίδες τους στην ραγδαία αναπτυσσόμενη περιφέρεια της τότε Κοινότητας. Όμως το ίδιο διάστημα οι εντάξεις στο σχέδιο πόλης (περιοχές Ρίμινη, Βερακεία, Πολυτέκνων) μόλις ξεπερνούσαν τα 420 στρέμματα. Οι κάτοικοι άλλων συνοι-

κίων (Αγίου Φανουρίου, Παλατιανής, Μιχελή, Αγίου Νικολάου, Φλεβών, Ραδιοφωνίας κ.α.) χρειάστηκε να περιμένουν «με την ψυχή στο στόμα» 20 χρόνια ακόμη για να ενταχθούν στο σχέδιο πόλης και να νομιμοποιηθούν οι ιδιοκτησίες τους, όταν οι περιοχές αυτές είχαν ουσιαστικά πυκνοκατοικηθεί.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η ένταξη του συνόλου σχεδόν του οικιστικού χώρου στο Σχέδιο Πόλης, η καλύτερη οργάνωση των Δημοτικών και ιδιαίτερα της Τεχνικής Υπηρεσίας, η αυστηροποίηση των διατάξεων για τα αυθαίρετα, η διάθεση πόρων για έργα οικιστικής ανάπτυξης, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η ζήτηση μεγαλύτερων και εντός σχεδίου οικοπέδων εκ μέρους των νέων οικιστών, συνέβαλαν στη δημιουργία ενός νέου οικιστικού περιβάλλοντος και διαμόρφωσαν τη σημερινή εικόνα της πόλης. Η όποια «ανορθογραφία» των παλαιών νομιμοποιημένων αυθαιρέτων έχει ενταχθεί στο νέο περιβάλλον, στο οποίο κυριαρχεί η νόμιμη δόμηση.

Ἦλθαν κάποτε...

Αs φαντασθούμε την Αθήνα στα τέλη του 14ου αιώνα. Μια πόλη με 8 - 10 χιλιάδες ψυχές να παρακολουθεί τους τσακωμούς των Καταλανών. Ἐπρεπε να ἔλθουν νέοι κάτοικοι, να δουλέψουν τη γη και να ζωντανέψει ο τόπος. Η διαδικασία της προσέλκυσής τους υπήρξε αργόσυρτη και κράτησε δεκαετίες ολόκληρες...

Το 1374, στο Καταλανικό Δουκάτο της Αθήνας διεξάγονταν σφοδρές εσωτερικές διαμάχες μεταξύ των αξιωματούχων της Καταλανικής Εταιρείας που εξουσίαζε την πάλαι ποτέ ιστορική πόλη. Επωφελούμενος από την αναστάτωση αυτή, ο βαρόνος της Βοστίσας (Αιγίου) και Καστελάνος της Κορίνθου Νέριο Α-

τζαγιόλι, πολιορκησε τα Μέγαρα. Η φρουρά της πόλης κλείστηκε στα δύο κάστρα της αμυνόμενη ηρωικά. Οι αρχηγοί του δουκάτου, προκειμένου να την ενισχύσουν, ἔστειλαν τη φρουρά της Λιβαδειάς και τη φρουρά της Αθήνας προς βοήθεια στα Μέγαρα, με τον Δημήτριο Ρέντη που αναφέρεται για πρώτη φορά το 1366 ως νοτάριος (συμβολαιογράφος) της Αθήνας.

Οι Καταλανοί αναγκάστηκαν τελικά να εγκαταλείψουν τα Μέγαρα που πέρσαν στην κυριαρχία του Φλωρεντίνου Νέριο Ατζαγιόλι. Προφανώς, προτίμησαν να συγκαταστήσουν τις δυνάμεις τους για την υπεράσπιση της Αθήνας. Πράγματι, ο Νέριος δεν προχώρησε πέρα από τα Μέγαρα.

Ωστόσο, το 1379, μια άλλη "κομπανία" Φράγκων πολεμιστών, που την αποτελούσαν Ισπανοί, Βάσκοι και Γάλλοι και έμειναν στην ιστορία ως Ναβαραίοι, εισέβαλε στη Θεσσαλία, με σκοπό να κατακτήσει το Δουκάτο της Αθήνας και μετά να κατέβει στον Μοριά. Οι Καταλανοί παρέδωσαν τη μία μετά την άλλη τις πόλεις και τα κάστρα τους. Η Λιβαδειά και η Θήβα έπεσαν στα χέρια των Ναβαραίων που πολιορκήσαν πλέον την Αθήνα. Και πάλι ο Δημήτριος Ρέντης, μαζί με τον Καταλανό φρούραρχο της Ακρόπολης προέβλεπαν ηρωική αντίσταση και απέκρουσαν τους Ναβαραίους που αποχώρησαν από την Αττική.

Για να τονώσει το ηθικό των υπηκόων του στο Δουκάτο της Αθήνας και για την καλύτερη οργάνωσή του, ο βασιλιάς Πέτρος Δ΄ έστειλε στην Ελλάδα τον υποκόμη Ροκαβέρτη, γενικό επίτροπό του και έναν από τους πιο έμπιστους αυλικούς του.

Ο Ροκαβέρτης θέλοντας να ενισχύσει την άμυνα του δουκάτου, έγραψε στον Πέτρο Δ΄ της Αραγονίας: «Μας γίνεται παράκλησις να θελήσωμε να δώσωμε προνόμιο σε κάθε Έλληνα και Αρβανίτη που θα θελήσει να έλθει στο δουκάτο της Αθήνας να είναι ασύδοτος (= απαλλαγμένος από φόρους) για δύο χρόνια». Επιπλέον οι νεοφερμένοι ζητούσαν γεωργικό ή κτηνοτροφικό κλήρο που τελικά τους δόθηκε.

Τον Ροκαβέρτη διαδέχτηκε ο ιππότης Ραμόν ντε Βιλανόβα, που έφερε πολλούς Αρβανίτες από το δουκάτο της Υπάτης και τους εγκατέ-

στησε στο πέρασμα των Θερμοπυλών και στα χωριά Λιβανάτες, Τραγάνα, Μάζι, Μαρτίνο, Μαλεσίνα και Λάρυμνα. Παράλληλα, εγκατέστησε άλλους γύρω από τον Ελικώνα, σε Κυριάκι, Χώστια, Δόμβραινα, Βρασταμάτες, και 40 ακόμα χωριά της Βοιωτίας. Οι Αρβανίτες αυτοί προέρχονταν από τη Θεσσαλία, κυρίως από τη Μαγνησία.

Ο Ραμόν ντε Βιλανόβα συνέχισε να εγκαθιστά στο δουκάτο της Αθήνας και άλλους Αρβανίτες, όπως οι Λιόσσηδες, οι Μαλακασαίοι και οι Μαζαρακαίοι. Ο Καταλανός ιππότης τους τοποθέτησε σε δεύτερη

γραμμή άμυνας που προστάτευε την Αττική από τη βόρεια και τη δυτική πλευρά. Οι Λιόσσηδες εγκαταστάθηκαν στο Δέμα (Δέσις ή Κατάδεμα), που βρίσκεται πλησίον και δυτικά των σημερινών Άνω Λιοσίων και στο Καματερό για να προστατεύσουν το λεκανοπέδιο από τη μεριά του Θριάσιου. Στην αρχαιότητα, το Δέμα ήταν ένα τείχος, μήκους 4 περίπου χλμ. στην είσοδο του λεκανοπεδίου που «έδενε» την Πάρνηθα και το Αιγάλεω, εξ ου και η ονομασία του. Άλλοι Λιόσσηδες και Μαζαρακαίοι εγκαταστάθηκαν στη Χασιά και στο δερβένη της Φυλής (σχετικά τα τοπωνύμια Μαζαράκι και Λιοσάτι). Τέλος, οι Μαλακασαίοι εγκαταστάθηκαν σε επίκαιρη θέση στην ανατολική είσοδο της Αττικής από τη μεριά της Πάρνηθας.

Βλέπουμε λοιπόν ότι η πρώτη μαζική εγκατάσταση Αρβανιτών στην Αττική έγινε γύρω στο 1382 από τους Καταλανούς. Με την ημερομηνία αυτή, συμφωνεί και ο διακεκριμένος ιστορικός-ερευνητής Σπυρίδων Λάμπρος, που θεωρεί ως απαρχή της εγκατάστασης τους στην Αττική το 1382 και ως έτος αθρόας εγκατάστασής τους, το 1402.

Θέα από το Ποικίλο

Ποικίλο ονομάζεται το βορειοανατολικό τμήμα της οροσειράς του Αιγάλεω από το Καματερό και τα Άνω Λιόσια μέχρι το Δαφνί. Το τμήμα αυτό του βουνού έχει δύο ομάδες κορυφών, τη βόρεια, με ψηλότερη κορυφή τη Ζαχαρίτσα και υψόμετρο 453 μ., τη Βέρδη (366 μ.), το Βορινό (371 μ.) και διάφορες ανώνυμες με υψόμετρα 405 μ., 356 μ. Στη νότια πλευρά του βουνού είναι το δικόρυφο Κατσικαντάμι (κατσικιών αντάμωμα) με υψ. 414 μ. και 413 μ., το Στρώμα υψ. 391 μ., το Ζαστάνι υψ. 272 μ. και άλλες ανώνυμες με υψ. 368 μ., 332 μ., 389 μ. κ.τ.λ. Σύμφωνα με τον Αλεξανδρινό λεξικογράφο Ησύχιο που έζησε τον 5ο μ.Χ. αιώνα και συγκέντρωσε έναν λεξικογραφικό θησαυρό από τα έργα αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων η ονομασία «Ποικίλο» προήλθε

σε αντιδιαστολή με την ονομασία «Κορυδαλλός» που υπάρχει σε άλλο τμήμα της ίδιας βουνοσειράς. «Όπως ο Κορυδαλλός είναι πουλί - αναφέρει ο Ησύχιος - έτσι και ο Ποικίλος είναι κι αυτό πουλί που τρώει τα αυγά του Κορυδαλλού». Φυσικά δεν θα μπορούσε τα αυγά που έκλεβε από τον Κορυδαλλό να τα τρώει δίπλα του αλλά κάπου αλλού, βορειότερα ίσως, για να τα απολαύσει με την ψυχία του. Αυτός είναι ο λόγος που τα δύο τοπωνύμια βρίσκονται σε σχετική απόσταση. Ο Ησύχιος αναφέρει επίσης ότι η ονομασία του Ποικιλιού προέρχεται από τα ποικιλόχρωμα στίγματα στα φτερά του.

Η θέα από το υπερυψωμένο μπαλκόνι της πόλης είναι φανταστική! Αποτελεί μοναδική εμπειρία να βλέπεις το Ίλιον από ψηλά. Ένα τεράστιο ψηφιδωτό με γκρίζες και λευκές ψηφίδες.

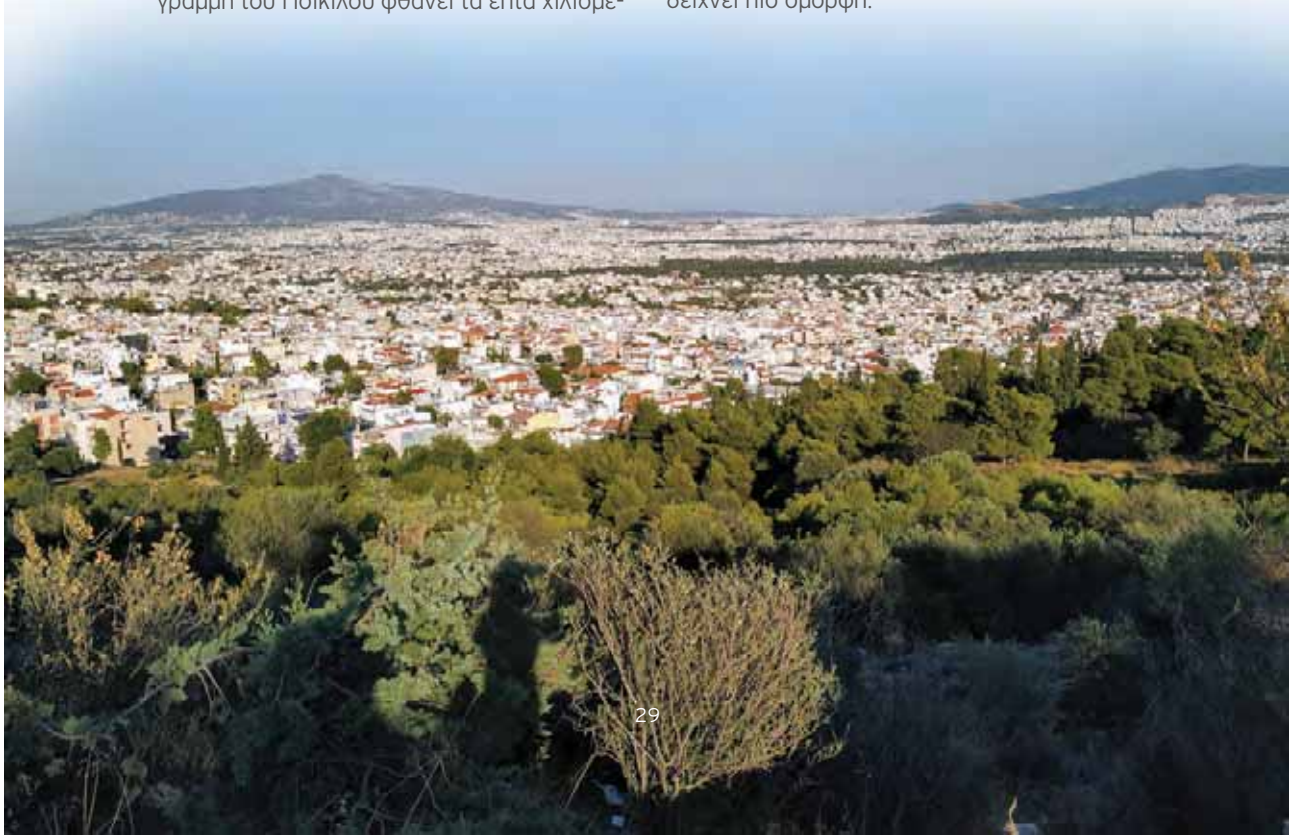
«Όταν κοιτάς από ψηλά, απ' του Ποικίλου τη μεριά, θυμίζει η πόλη ζωγραφιά»

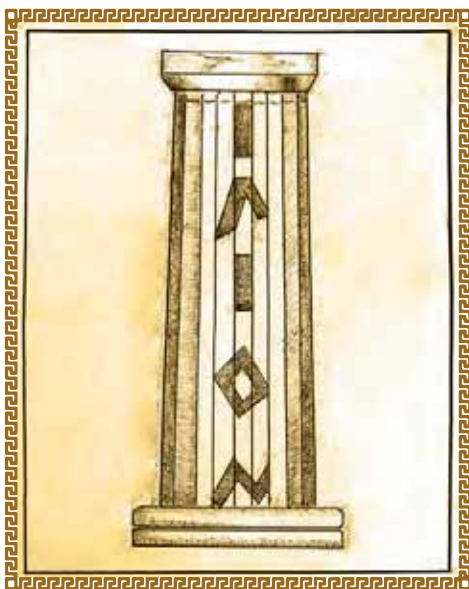
λέει ο ποιητής κι εμείς κάποια στιγμή αποφασίσαμε να περπατήσουμε με το τραγούδι του.

Πάμε λοιπόν να γνωρίσουμε το βουναλάκι που φώλιαζε ο Ποικίλος (Ποικίλο το λέμε σήμερα). Το όμορφο βουναλάκι είναι το μαξιλαράκι της πόλης μας που ακουμπά στην πλαγιά του, κλείνοντας μέσα στα όρια της μια δασική έκταση 700 στρεμμάτων περίπου με πεύκα, αγριελιές, χαρουπιές, κουτσουπιές κυπαρισσάκια, χαμηλής βλάστησης δενδρύλλια και θάμνους, σπάρτα, χαμορεϊκία, σκίνους, ασφάκες κ.α. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει πολλές προσπάθειες από τον Α.Σ.Δ.Α και τους Δήμους της περιοχής για τον εμπλουτισμό της χλωρίδας και την αναδάσωση του βουνού. Η διαδρομή από το νοτιότερο σημείο του Ιλίου μέσω Αγ. Φανουρίου, Πριάμου, Μενελάου, Αγίου Νικολάου (ή την παράλληλή της Ελαιών) και η συνέχειά της μέχρι την κορυφογραμμή του Ποικίλου φθάνει τα επτά χιλιόμε-

τρα. Είναι μια διαδρομή ανηφορική, όμως όχι ιδιαίτερα κουραστική, μια εκδρομή μέσα στην πόλη, που όταν κοιτάς πίσω σου βλέπεις κάθε φορά το τοπίο να μεγαλώνει. Όταν φτάνεις στην κορυφή του βουνού βλέπεις όλη την Αθήνα μέχρι κάτω τον Σαρωνικό και την Αίγινα. Κοιτώντας κατά Θριάσιου μεριά βλέπεις την πεδιάδα της Ελευσίνας και τον ομώνυμο κόλπο της, τη βιομηχανική ζώνη του Ασπροπύργου μέχρι το όρος Πατέρας. Κοιτώντας προς το εσωτερικό της πόλης βλέπεις τις πράσινες ψηφίδες του Πάρκου να ξεχωρίζουν και να δίνουν όλες μαζί ένα διαφορετικό χρώμα στην ανατολική μεριά της. Βλέπεις ακόμη να ξεχωρίζουν το πρώην κέντρο εκπομπής του Ε.Ι.Ρ, τα γήπεδα και το Αθλητικό Κέντρο, το Άλσος, η καταπράσινη πλατεία Αγαμέμνονος, λίγο πιο πάνω και ο κόμβος φυσικά.

Το Ποικίλο προσφέρει μια θέα εκπληκτική αλλά και η πόλη, κοιτώντας την από ψηλά, δείχνει πιο όμορφη.

Ίλιον, η πόλη μας!

Το 1840 δύο Γάλλοι χαρτογράφοι εν ονόματι Tardieu (Ταρντιέ) συνέταξαν χάρτη της ευρύτερης περιφέρειας των Αθηνών στον οποίο αναφέρονται οι ονομασίες των αρχαίων Δήμων. Στην περιοχή του

σημερινού Δήμου Ιλίου υπάρχει η ένδειξη «Ruinen de Troje ou Xypete» (= ερείπια της Τροίας στην Ξυπέτη). Πολύ πιθανόν να ήταν αυτός ο βασικός λόγος που παρακίνησε το βασιλικό ζεύγος και κάποιους από την πνευ-

Μενέλαος

Πάρις

Διομήδης

Οδυσσεύς

Νέστορας

Αχιλλεύς

Αγαμέμνων

ματική ελίτ της εποχής εκείνης να υιοθετήσουν αβίαστα, χωρίς περαιτέρω τεκμηρίωση, την ονομασία «Ιλιον», με σκοπό να την επιβάλουν στο χωριό των Νέων / Κάτω Λιοσίων. Η ονομασία Ίλιον ή Τρωάς δεν επισημοποιήθηκε ούτε αποτυπώθηκε σε κάποιο δημόσιο έγγραφο, οριοθέτηση, απογραφή της εποχής.

Είναι γεγονός ότι ο πατέρας του Όθωνα και δεδηλωμένος αρχαιολάτρης Λουδοβίκος Α΄ της δυναστείας των Βίτελσμπαχ συμβούλευε το νεαρό βασιλιά να αντικαταστήσει τις ονομασίες που προέρχονταν από Αρβανίτικα τοπωνύμια ή οικογένειες (Λιόσα, Σπάτα, Χασιά, Κιούρκα, Κρικουόκι, Λιόπεσι, Μίλεσι, Μπογιάτι, Κούντουρα, Καπανδρίτι κ.α.) και να επιβάλει αρχαιοελληνικές ονομασίες. Συναντούσε όμως ισχυρές αντιστάσεις. Καμία σκέψη για αλλαγή της ονομασίας του χωριού δεν μπορούσε να γίνει αποδεκτή όταν στον πυρήνα του συμμετείχαν κατά 95% Έλληνες Αρβανίτικης καταγωγής, μερικοί από τους οποίους είχαν περγαμηνές από τη συμμετοχή τους στον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα. Ο Όθων έκανε πίσω. Στο ίδιο το σχέδιο του 1858 που υπογράφεται από αυτόν, αναφέρεται ρητά η ονομασία Νέα Λιόσια. Όμως και μετά την έξωση του βασιλικού ζεύγους δεν επιβεβαιώθηκε η ύπαρξη, πολύ περισσότερο η θέση του Δήμου Τρωάς στην περιοχή. Κανείς από τους νεότερους αρχαιολόγους, ερευνητές,

ιστορικούς μελετητές και χαρτογράφους δεν υιοθέτησε την πρόταση των Tardieux. Έτσι η εναλλακτική λύση εγκαταλείφθηκε. Οι σημαντικότεροι από τους καταλόγους που συντάχθηκαν το επόμενο διάστημα για τις θέσεις των αρχαίων Δήμων της Αττικής δεν αναφέρουν την ύπαρξη Δήμου με το όνομα αυτό. Παρ' όλα αυτά η ονομασία Ίλιον - Τρωάς συνέχισε να ευαισθητοποιεί έναν περιορισμένο κύκλο ανθρώπων με υψηλή μόρφωση και ενδιαφέροντα γύρω από την ιστορία. Θα πρέπει να αναφερθεί εν προκειμένω ότι δεκαετίες αργότερα, μέχρι και τα μέσα του προηγούμενου αιώνα κάποιοι υιοθέτησαν σε καταστήματα ή χώρους αναψυχής (Κινηματογράφο) την ονομασία «Ιλιον» επικαιροποιώντας την. Τη δεκαετία του 1950 μάλιστα εκδόθηκε τοπική εφημερίδα με ανάλογο τίτλο. Σημασία έχει ότι η ιδέα δεν έμεινε γράμμα κενό αλλά καλλιεργήθηκε και κάποια στιγμή ευδοκίμησε έστω και με καθυστέρηση. Τα τέλη του περασμένου αιώνα η κατάσταση είχε σημαντικά διαφοροποιηθεί. Τα Νέα Λιόσια δεν ήταν πια ένα χωριό με ισχυρή παρουσία στον κοινωνικό πυρήνα του οικογενειών με αρβανίτικη καταγωγή ή παράδοση. Οι νέοι κάτοικοι, απόγονοι εσωτερικών μεταναστών από κάθε γωνιά της Ελλάδας, με συμμετοχή στον τοπικό πληθυσμό να ξεπερνά το 90%, διεκδικούσαν και εκείνοι να βάλουν τη δική τους πολιτιστική σφραγίδα στην πόλη. Το Έπος της Ιλιάδας αποτυπωμένο σε 40 και πλέον δρόμους στο κέντρο της πόλης προέτρεπε όσους ζούσαν σε αυτήν να την αντιληφθούν όχι μόνο ως τόπο κατοικίας αλλά και ως χώρο ιστορικής παράδοσης και πολιτισμού. Το 1994, επί Δημαρχίας Βασίλη Κουκουβίνου, το θέμα τέθηκε σε ανοιχτή συνέλευση των κατοίκων της πόλης στο Πολιτιστικό Κέντρο «Μελίνα Μερκούρη». Η αποδοχή της προτεινόμενης μετονομασίας «Δήμος Ιλίου» υπήρξε καθολική και ενθουσιώδης!

Κόμβος

Ενα ευγενικό «καλωσόρισμα» στον επισκέπτη της πόλης μας αλλά και τον κάτοικο, τον εργαζόμενο της περιοχής, που διέρχεται καθημερινά δυο και τρεις φορές από την όμορφη είσοδό της, είναι ο κόμβος του Ιλίου. Η μεγάλη στρογγυλή πλατεία διαμέτρου 67 μέτρων, καμιά σχέση δεν έχει με τους φορτωμένους κυκλοφοριακά κόμβους άλλων κεντρικών σημείων της Πρωτεύουσας. Είναι απλά ένα πολεοδομικό στολίδι στο χώρο της. Το σιντριβάνι, το πολύχρωμο χαλί της με τις ανθοστόλιστες συνθέσεις που σχηματίζουν το οκτάκτινο αστέρι που τη διακοσμεί, τα έξυπνα φωτιστικά, οι καλλωπιστικοί θάμνοι, οι πανύψηλοι φοίνικες δίνουν στον επισκέπτη την ελκυστική εικόνα μιας πόλης φροντισμένης. Κάθε μέρα δεκάδες νέοι του Ιλίου και των γειτονικών Δήμων έρχονται στον Κόμβο για να απαθανάτισουν όμορφες εικόνες και στιγμές της καθημερινότητάς τους. Το όνομά της: «Πλατεία Καπετάν Ζαχαριά» παραπέμπει σε έναν από τους

πιο σπουδαίους και επιβλητικούς αρματολούς της Πελοποννήσου των προεπαναστατικών χρόνων. Ένας από τους υπαρχηγούς του, που τον αναγνώριζαν ως ηγέτη, ήταν ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Ο καπετάν Ζαχαριάς δολοφονήθηκε με προδοσία το 1805, όμως το όνομά του έγινε θρύλος και πέρασε στη λαϊκή μούσα.

Κοιτώντας τον Κόμβο σήμερα σκέφτεται κανείς πόσο διαφορετική ήταν η εικόνα της πόλης στο σημείο αυτό και κάνει το δικό του απολογισμό. Από τον σημερινό κόμβο διερχόταν το ρέμα της Φλέβας (βλ. γράμμα Φ), ενώ γύρω και σε μικρή απόσταση από αυτόν υπήρχαν τα μεγάλα βουστάσια της περιοχής των Νέων Λιοσίων. Η συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση της Κοινότητας γινόταν αρχικά από τη μεριά της Λ. Φυλής με είσοδο από τη σημερινή οδό Μπίμπιζα. Από εκεί μπήκαν τα πρώτα λεωφορεία στα Νέα Λιόσια. Η διάνοιξη της σημερινής οδού Κύπρου - Ιλίου που συνδέει το Ίλιον με τους Αγίους Αναργύρους έγινε το 1928, λίγο μετά την ίδρυση της Κοινότητας των Αγίων Αναργύρων. Πλησίον του κόμβου

περίπτωση έντονων καιρικών φαινομένων, όταν μάλιστα η οικοπεδοποίηση και η αυθαίρετη δόμηση έφθαναν μέχρι τις αδιαμόρφωτες όχθες του.

Ένα τέτοιο συμβάν στις 6 Νοέμβρη του 1961 εξελίχτηκε σε αληθινή τραγωδία για τους κατοίκους της περιοχής. Τα ορμητικά νερά του ρέματος έσπασαν τη γέφυρα που συνέδεε το Ίλιον με τους Αγίους. Εκατοντάδες σπίτια πλημμύρισαν και οι νεκροί ανήλθαν σε 18, μέσα σε αυτούς και μια εξαμελής οικογένεια. Στη θέση της γέφυρας που παρασύρθηκε τοποθετήθηκε προσωρινά μια μεταλλική στρατιωτική γέφυρα εκστρατείας τύπου Μπέλλεϊ για να μπορεί να διεξάγεται η συγκοινωνία. Ήταν μια

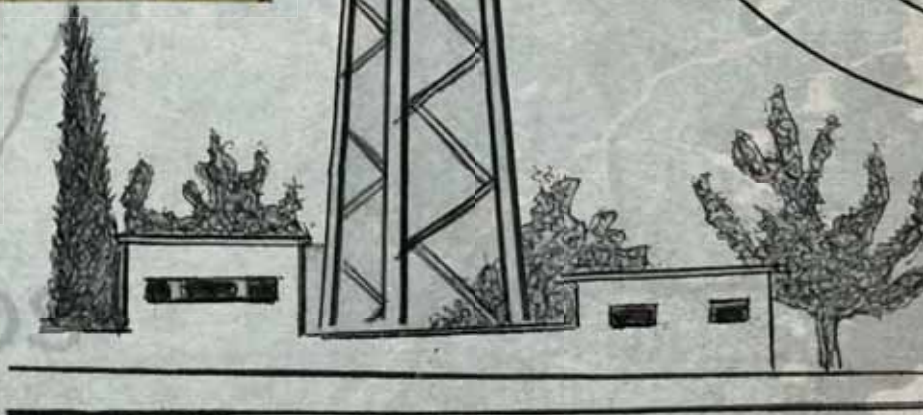
είχαν εντοπιστεί από τα τέλη του 19ου αι. υπολείμματα ενός αρχαίου αγωγού ύδρευσης, που το 2013, κατά τη διάρκεια των σκαπτικών εργασιών διαμόρφωσής του, αποσπάστηκαν από την αρχική τους θέση και τοποθετήθηκαν πολύ κοντά, σε ειδική κατασκευή που έγινε το 2016 με μέριμνα της αρχαιολογικής υπηρεσίας.

Η ύπαρξη ενός ανοικτού αδιευθέτητου ρέματος, όπως αυτό της Φλέβας που πηγάζει από τις εσχατιές της Πάρνηθας (εξ ου και «Εσχατιά» η δεύτερη ονομασία του), επιφύλασσε πολλούς κινδύνους για τους περίοικους σε

τραγική εμπειρία για τους παλιότερους κάτοικους της περιοχής που την έζησαν.

Σήμερα μοιάζει με μακρινό εφιάλτη, καθώς τα πάντα αλλάζουν στην πόλη και ο Κόμβος αποτελεί αυθεντικό δείγμα της σύγχρονης εικόνας της. Ένας Κόμβος λειτουργικός, εξυπηρετικός, όμορφα σχεδιασμένος, που συνδέει το Ίλιον με τους Αγίους, την Πετρούπολη, το Καματερό, τα Άνω Λιόσια, τη Φυλή, τα Σεπόλια, την Αττική και μέσω της Λ. Θηβών με το Περιστέρι και ολόκληρη τη δυτική περιφέρεια της Πρωτεύουσας.

Λιόσια

Η ονομασία του σημερινού Δήμου Ιλίου από τη δημιουργία του μικρού χωριού πριν 170 χρόνια, της Κοινότητας στη συνέχεια και του Δήμου αργότερα ήταν Νέα Λιόσια. Ακόμη ορισμένοι, μεγαλύτερης ηλικίας κάτοικοι, χρησιμοποιούν αυτήν την παλιά ονομασία. Το συνθετικό Νέα ή Κάτω Λιόσια του τοπωνυμίου σε σχέση με το Παλιά ή Άνω Λιόσια, επιβεβαιώνει ότι η δημιουργία των Άνω Λιοσίων προηγήθηκε χρονικά αυτής των Νέων Λιοσίων. Στην περιοχή των Νέων Λιοσίων καταγράφονται διάφορα τοπωνύμια από την περίοδο της Τουρκοκρατίας: Δραγουμάνο, Δερβισαγού, Κακουριάνοι. Το τοπωνύμιο Νέα Λιόσια συνδέεται με τη δημιουργία του

Βασιλικού αγροκτήματος για τη λειτουργία του οποίου χρειάστηκε αγροτικό δυναμικό. Πράγματι, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1840, δεκάδες οικογένειες, από τα γύρω χωριά, το Μενίδι, το Καματερό, τα (Άνω) Λιόσια, τη Χασιά, ήλθαν για να εργασθούν στο βασιλικό αγρόκτημα της Επταλόφου. Αναφέρεται μάλιστα ότι η επιλογή των εργατών γινόταν με αυστηρά κριτήρια, αφού προηγούμενα οι ενδιαφερόμενοι υποβάλλονταν σε διάφορες σωματικές ασκήσεις, επιβεβαιώνοντας τη δύναμή, την αντοχή και παράλληλα την ικανότητά τους να χρησιμοποιούν με επιδεξιότητα γεωργικά εργαλεία. Αυτοί που επιλέγονταν έπρεπε να μείνουν

κάπου κοντά, στο κτήμα της νεαρής βασιλίσσας. Έτσι δημιουργήθηκε το μικρό χωριό με την εγκατάσταση νεαρών κυρίως καλλιεργητών, που με τις οικογένειές τους έφταναν τα 120 με 150 άτομα. Ήσαν οι πρώτοι κάτοικοί του, οι πρώτοι Λιοσιώτες, όλοι εργάτες που ασχολήθηκαν με κάθε λογής εργασίες: γεωργικές, κτηνοτροφικές, πτηνοτροφικές, γιατί το κτήμα είχε πάρα πολλές μονάδες: καλλιέργειες κηπευτικών, δενδροκομεία, εκτροφεία, πτηνοτροφία κ.α., αφού στο χώρο του δοκιμάζονταν για πρώτη φορά στην Ελλάδα ποικιλίες και προϊόντα που μέχρι τότε ήταν παντελώς άγνωστα.

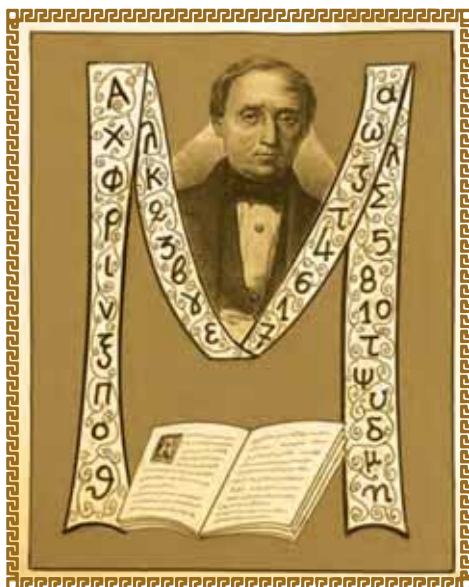
Στο χωριό υπήρχε μια μικρή κοινωνική αριστοκρατία γύρω από τον Όθωνα και την Αμαλία που επέμενε η ονομασία του να προέρχεται από την ελληνική ιστορία ή μυθολογία. Ωστόσο, οι εργάτες του αγροκτήματος, ελάχιστα ή διόλου ενδιαφέρονταν για τις αναζητήσεις και τους προβληματισμούς του βασιλικού ζεύγους για μια τέτοια ονομασία. Αναφορές στην ονομασία Λιόσια έχουμε από το 1845, στην πρώτη μεταβολή για τα διοικητικά όρια της Πρωτεύουσας (Νόμος ΚΕ' 5 Δεκεμβρίου 1845). Μερικά χρόνια αργότερα σε άρθρο που δημοσιεύθηκε στην πολιτική και φιλολογική εφημερίδα «ΗΛΙΟΣ», (25 Μαρτίου

1856, εκδότης Π. Σούτσος): αναφέρεται: «...Εκτός του Πύργου έστιν χωρίδιον καλούμενον Λιόσια». Τελικά ο Όθων έκανε πίσω, αφού στο Β.Δ. για το Σχέδιο του χωριού Νέα Λιόσια (31 Μαρτίου 1858) υπογράφει ο ίδιος, αποδεχόμενος φυσικά και την ονομασία του χωριού Νέα Λιόσια.

Έτσι, επιβλήθηκε η ονομασία Λιόσια που εξέφραζε τις πεποιθήσεις της τοπικής κοινωνίας, το δυναμισμό, τον ισχυρό συνεκτικό δεσμό των παλιών οικογενειών και την κυρίαρχη αρβανίτικη παράδοση.

Λίγα χρόνια αργότερα τα Νέα Λιόσια αναφέρονται σε δύο ακόμη δημοσιεύματα: Το πρώτο σε Οδηγό με τον τίτλο «Αι Νέαι Αθήναι» που κυκλοφόρησε το 1860 στα ελληνικά και γαλλικά «Τα Λιόσσα είναι μικρόν χωρίον πλησίον του κτήματος της Α.Μ. της βασιλίσσης και εις την βασιλικήν γειτονίαν χρωστέι την ευημερίαν του το χωρίον αυτό, ου το μέλλον προοιωνίζεται ευτυχές και λαμπρόν...». Το δεύτερο πάλι σε Οδηγό του Μαρίνου Βρετού που εκδόθηκε το 1861 και αναφέρει: «Τα Λιόσια είναι μικρόν κομψόν χωρίον, έχον κατ' αρχάς ολίγιστας καλύβας, νυν δε αυξηθέν και κοσμηθέν με ικανάς και καλώς αγροτικές οικίας, σπουδή και προσασία της βασιλίσσης Αμαλίας εις βραχεία απόστασιν του κτήματος αυτής...». Όλα αυτά μέχρι το Σεπτέμβριο του 1994, που ο Δήμος Νέων Λιοσιών μετονομάστηκε σε Ίλιον.

Μανάκης Αναστάσιος

Ο Αναστάσιος Μανάκης ή Μιχάλογλου υπήρξε ο μέγας ευεργέτης της πόλης μας, ένας ευπατρίδης και μαχητικός κοινωνικός οραματιστής που αφιέρωσε ολόκληρη τη ζωή του στην υπηρεσία της πατρίδας. Ο Μανάκης γεννήθηκε στο Μέτσοβο τα τέλη του 18ου αιώνα. Οι Μετσοβίτες, όπως και οι συμπατριώτες τους από τα Γιάννενα, ήταν «πρώτοι στα άρματα, στα γρόσια και στα γράμματα». Από νωρίς έδειξε ζηλευτή εργατικότητα, αξιοποιώντας την ευφυΐα και το εμπορικό του τάλαντο. Απέκτησε μεγάλη περιουσία και συνδέθηκε με ονομαστούς επιχειρηματικούς παράγοντες της εποχής του.

Στο απόγειο της επιχειρηματικής του δραστηριότητας ο

Μανάκης εντάσσεται στο πιο ενεργό τμήμα της Φιλικής Εταιρίας, δίπλα στον αρχηγό της Ελληνικής επανάστασης Αλέξανδρο Υψηλάντη. Όταν τα όπλα στη Μολδοβλαχία σίγησαν κατέβηκε στην Ελλάδα και συνέχισε τους αγώνες του στα Δερβενάκια, στο Μεσολόγγι και όπου αλλού χρειαζόταν, αποσπώντας την εμπιστοσύνη και το θαυμασμό των αρχηγών της επανάστασης. Το χωριό των Κάτω Λιοσίων πριν ενάμιση αιώνα και πλέον ήταν ένα χωριό καλλιεργητών του παρακείμενου βασιλικού αγροκτήματος.

Σε αυτό η βασίλισσα Αμαλία «...ίδρυσε σχολείον αναθέσασα την διεύθυνσιν αυτού εις τον ιερέα και διδάσκα-

λον Δημήτριον Κορίδην και ανήγειρεν την εκκλησία του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου».

Το πιθανότερο είναι οι λίγοι μαθητές του «σχολείου» να στεγάστηκαν σε ένα από τα ταπεινά αγροτικά κτίσματα του χωριού, μια αίθουσα που χωρούσε δυο, τρεις το πολύ, δεκάδες μαθητές. Αυτό το «σχολείο» αντίκρισε ο Αναστάσιος Μανάκης όταν επισκέφθηκε για πρώτη

φορά τα Λιόσια, περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850 και αποφάσισε να εγκατασταθεί στο χωριό. Για πολύ καιρό ο πρώτος δάσκαλος του 1ου Δημοτικού Σχολείου Νέων Λιοσίων (αναφέρεται και ως «Μανάκειος σχολή») εφημέριος Δημήτριος Κορίδης, ασκούσε τα καθήκοντά του απλήρωτος από το Δήμο Αθηνών. Ο Μανάκης ανέλαβε τη μισθοδοσία του, αναθέτοντάς του πρωτίστως το εκπαιδευτικό έργο. Παράλληλα διέθεσε τις απαραίτητες δαπάνες για την ανέγερση του σχολείου ώστε να διασφαλίζεται η εύρυθμη και αποδοτική διδασκαλία σε αυτό.

Ένα δημοσίευμα της Εφημερίδας των Φιλομαθών (Φ.465) με ημερομηνία 18 Σεπτεμβρίου 1862 το αναφέρει ως το «καλλίτερον και κανονικότερον» δημοτικών σχολείον της περιφέρειας των Αθηνών «μηδ' αυτής της πόλεως εξαιρουμένης». Πριν συμπληρωθούν δύο χρόνια το σχολείο είχε λειτουργήσει υποδειγματικά, σύμφωνα με την ειδησεογραφία της εφημερίδας που είχε δώσει την πρώτη καλή είδηση για τη θεμελίωσή του, την 1η Οκτωβρίου του 1860. Ο Αναστάσιος Μανάκης συνέχισε να εκδηλώνει το ενδιαφέρον του για την ειρηνική και αδιάτακτη ζωή των κατοίκων των Νέων Λιοσίων.

Αναλαμβάνοντας την εκτέλεση της διαθήκης του Μιχαήλ Τσοτίτσα για την ανέγερση του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και την επιστασία των σχετικών έργων εξασφάλισε παραγωγική και εποικοδομητική απασχόληση σε πολλούς Λιοσιώτες.

Σύμφωνα με τον οδηγό του «Ιγγλέση» του έτους 1905 το Δημοτικό Σχολείο Νέων Λιοσίων ήταν

ένα από τα 23 της περιφέρειας του Δήμου Αθηναίων (Αθήνα 16, Σεπόλια 1, Κυψέλη 1, Άνω Πατήσια 1, Νέα Λιόσια 1, Αμαρουσίο 1, Χαλάνδρι 1 και Κηφισιά 1), σε μια περίοδο που ο

πληθυσμός της Πρωτεύουσας με τα περιχώρα της μόλις έφτανε τους 163 χιλιάδες κατοίκους. Τα χρόνια πέρασαν. Το 1ο Δημοτικό στοίχειωσε αφρόντιστο και ασυντήρητο, παραμένοντας ωστόσο, το «ένα και μοναδικό» σχολείο και μετά την ίδρυση της κοινότητας το 1925. Κατά την περίοδο της δικτατορίας Μεταξά έγιναν κάποιες εργασίες επέκτασής του, αλλά διακόπηκαν με τον πόλεμο και τα όσα ακολούθησαν. Έτσι ημιτελές, ερειπωμένο, χωρίς πορτοπαράθυρα και εξοπλισμό κατόπησε ένα κτίριο-φάντασμα, γι αυτό και η κοινότητα αναγκάστηκε να μισθώσει τρία ισόγεια μαγαζιά στο κέντρο, μετατρέποντάς τα σε σχολεία, προκειμένου να στεγαστούν όλες οι τάξεις. «Τα «σχολεία» αυτά ήταν στην πλατεία, λίγο πιο κάτω στην οδό Πατρόκλου και στη συμβολή της Πατρόκλου με την Πριάμου. Σε κάθε μισθωμένο κτίριο στεγάζονταν δυο τάξεις.

Ο Μανάκης έφυγε από τη ζωή τα τέλη του Ιουλίου του 1864. Όλος ο λαός της Πρωτεύουσας συνόδεψε πεζός το φέρετρό του εκδηλώνοντας με οδύνη την αγάπη και ευγνωμοσύνη του προς τον ευεργετικό και φιλόνηθο άνθρωπο. Σήμερα με εύστοχες παρεμβάσεις του Δήμου, το καλαίσθητο ιστορικό στεγάζει το 1ο Δημοτικό Σχολείο Ιλίου.

Ντόπιοι

Ντόπιος είναι αυτός που κατοικεί στον τόπο που γεννήθηκε, ο εντόπιος (εν + τόπος), ο εγχώριος, ο ένδημος, ο αυτόχθων, ο γηγενής, ο ιθαγενής. Ντόπιους στα Νέα Λιόσια, το σημερινό Ίλιον έχουμε από τα μέσα του 19ου αιώνα. Είναι τα παιδιά αυτών που ήλθαν από γειτονικά χωριά η και πιο απόμακρα μέρη της Στερεάς Ελλάδας, της Πελοποννήσου, εγκαταστάθηκαν στο μικρό χωριό και συγκρότησαν τον αρχικό πυρήνα του. Στα στέκια τους οι γονείς τους αρέσκονταν να αφηγούνται ιστορίες παλιές, υπενθυμίζοντας την καταγωγή τους και προβάλλοντας, κάποιοι από

αυτούς, τις ηρωικές πράξεις, τις δικές τους και των προγόνων τους, αφού δυο δεκαετίες πριν η Ελλάδα αγωνιζόταν για τη λευτεριά της. Όμως, αυτοί οι νεοφερμένοι Καματεριώτες, Πανωλιοσιώτες, Χασιώτες, Καλυβιώτες, Μενιδιάτες, Δερβενοχωρίτες κ.α., δεν ήταν ντόπιοι. Ντόπιοι ήταν τα παιδιά τους. Είναι η πρώτη γενιά των Λιοσιωτών, αυτή που γεννήθηκε, έζησε και άφησε την καλή σκιά της εδώ στα Νέα Λιόσια.

Από το μακρινό τότε μέχρι το σήμερα πέρασαν 170 χρόνια. Επτά γενιές γεννήθηκαν από

τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι τις μέρες μας. Υπολογίζοντας ότι κάθε 25 χρόνια, κατά μέσο όρο, μια καινούρια γενιά έρχεται στη ζωή για να γράψει τη δική της ιστορία, να αφηγηθεί γεγονότα που βίωσε, να μιλήσει για τη δημιουργική παρουσία της στον τόπο που γεννήθηκε, να αναφερθεί σε περιστατικά και καταστάσεις που άλλαξαν σημαντικά τη ζωή τη δική της και του χωριού που μεγάλωσε κι έγινε πόλη.

Η πρώτη γενιά των ντόπιων, γεννημένη στα Κάτω Λιόσια στα μέσα του 19ου αι., έζησε την όμορφη ιστορία του χωριού από την αρχή. Ανδρώθηκε ακολουθώντας τις ασχολίες των γονέων της, βοσκών, γεωργών, αμπελουργών, περιβολάρηδων, δενδροκαλλιεργητών, εργατών στο βασιλικό αγρόκτημα. Εικοσιπέντε - τριάντα χρόνια αργότερα, στην ώριμη νιότη τους, είδαν με τα δικά τους παιδιά, τη δεύτερη γενιά των Λιοσιωτών, το τρένο της γραμμής Σ.Π.Α.Π. να περνάει από το χωριό «τσαφ ... τσουφ», δυο φορές τη μέρα. Εκεί, στο γύρισμα του αιώνα, η τρίτη γενιά των Λιοσιωτών είδε το «αρβανιτοχώρι» να μεγαλώνει, να αναπτύσσει αγροτικές επιχειρηματικές δραστηριότητες, να οργανώνει λιοτρίβια, σιταποθήκες, λαχανόκηπους, βουστάσια και να εμπορεύεται τα προϊόντα της στις γειτονιές των Σεπολίων, της Αττικής, των Πατησίων, του Βοτανικού. Η τέταρτη γενιά των Λιοσιωτών, γεννήθηκε λίγο πριν την ίδρυση της

μικρής αλλά γεμάτης προσδοκίες Κοινότητας, που εκείνα τα χρόνια ξεπερνούσε σε έκταση τα 25 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Είδε τις κεραίες της ραδιοφωνίας να υψώνονται στην πανωμεριά του Δραγουμάνου. Η πέμπτη γενιά δεν ήταν το ίδιο τυχερή. Έζησε τα δεινά του πολέμου, πείνα, στερήσεις, κακουχίες αλλά δεν το έβαλε κάτω. «Να λες δεν πειράζει, θα 'ρθει άλλη μέρα και για μας». Κάποιοι πέρασαν ενεργά στην αντίσταση, κάποιοι άλλοι βοήθησαν όπως μπορούσαν το συνάνθρωπό τους να επιβιώσει τα δύσκολα εκείνα χρόνια.

Ήταν η γενιά της λαχανίδας, της κρεμμυδόσουπας, του ρεβυθόζουμου, της λεμονόκουπας...

Στην έκτη μεταπολεμική γενιά ανήκουν τα παιδιά των εσωτερικών μεταναστών που γεννήθηκαν στα Νέα Λιόσια. Οι γονείς τους, εσωτερικοί μετανάστες, γεννημένοι κυρίως στην Πελοπόννησο, στη Στερεά Ελλάδα, στη Θεσσαλία, στην Ήπειρο, στα νησιά του Αιγαίου, έκαναν εδώ το καινούριο ξεκίνημα της ζωής τους και έστειλαν τα παιδιά τους σχολείο με την ευχή «να γίνουν καλοί και χρήσιμοι άνθρωποι στην κοινωνία».

Η έβδομη γενιά, αυτή της μεταπολίτευσης, γνώρισε καλύτερες μέρες γιατί το νερό είχε μπει πια καλά στ' αυλάκι. Είναι η γενιά που είδε τα πάντα στην πόλη να αλλάζουν, ακόμη και το όνομα της: η γενιά του Ιλίου.

Το Ξεκίνημα της Κοινότητας

Πριν την ίδρυση της Κοινότητας, το 1925, τα Νέα Λιόσια υπάγονταν διοικητικά στο Δήμο Αθηναίων που μεριμνούσε, στο βαθμό που αυτό ήταν δυνατόν, για τα προβλήματα του χωριού και της ευρύτερης αγροτικής περιφέρειάς του. Όμως, τα χρόνια ήταν δύσκολα: Βαλκανικοί πόλεμοι, πρώτος Παγκόσμιος, Μικρασιατική εκστρατεία και καταστροφή... Η αντιμετώπιση των προβλημάτων ήταν ελλιπής, καθώς τα μέσα που διέθετε το κράτος ήταν ελάχιστα και οι πόροι ανεπαρκείς.

Κάποια στιγμή οι κάτοικοι αποφάσισαν να πάρουν την τύχη του χωριού τους στα χέρια τους και γι' αυτό ίδρυσαν Σύνδεσμο με σκοπό «την εκτέλεση διαφόρων εξωραϊστικών έργων, την απόκτηση συγκοινωνίας τακτικής μετά των Αθηνών και την εν γένει προστασίαν των συμφερόντων των κατοίκων του με την ανάπτυξη των γεωργικών και κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων του», σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στη σχετική ανακοίνωση. Το δημοσίευμα που γνωστοποιεί την ίδρυση του Συνδέσμου δημοσιεύτηκε στον Αθηναϊκό

τύπου της εποχής στις 28 Σεπτέμβρη του 1908 και σε αυτό αναφέρονται τα ονόματα των ιδρυτών του Κτηματικού και Προοδευτικού Συνδέσμου Νέων Λιοσίων: Πρόεδρος ο Δικηγόρος Νικόλαος Παπαγρηγορίου, Αντιπρόεδρος ο Γεώργιος Παπαγρηγορίου και σύμβουλοι κατά σειρά επιτυχίας οι Γρηγόριος Γκιόκας, Ανδρέας Καρακίτσος, Κων. Α. Λιόσης, Σωτήριος Παππούς, Ιωάννης Λιόσης, Ιω. Τζαβέλας, Αθαν. Τσουκλείδης, Κων. Α. Λιόσης, Όθων Γκιόκας, Αθαν. Ευσταθίου, Ευαγγ. Μωραϊτης, Γραμματέας ήταν ο Λάμπρος Λιόσης, Ταμίας ο Χρ. Αθ. Λιόσης και Αναπληρωματικά μέλη οι Αριστείδης Πέππας, Κων. Φ. Λιόσης και Γεώργιος Α. Τσουκλείδης.

Τα επόμενα χρόνια τα Νέα Λιόσια απέκτησαν Πάρεδρο. Ήταν ο πρώτος θεσμός αυτοδιοίκησης που ίσχυσε στο πλαίσιο του νόμου ΔΝΖ (4057) 1912 «Περί συστάσεως Δήμων και Κοινοτήτων» και αφορούσε τα χωριά που δεν αποτελούσαν αυτόνομους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Πάρεδροι στα Νέα Λιόσια διετέλεσαν οι Ιωάννης Γεωργ. Γκιόκας και ο Νικόλαος Μιχ. Νώε που οι στοιχειώδεις αρμοδιότητές τους περιορίζονταν σε διορισμούς αγροφυλάκων, εκτιμητών κ.α. Ο αγροτικός οικισμός των Νέων Λιοσίων στην απογραφή του 1907 αριθμούσε 801 κατοίκους.

Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, λόγω της απότομης αύξησης του πληθυσμού και της επέκτασης της οικοδόμησης σε μεγάλη έκταση ο Δήμος Αθηναίων βρέθηκε σε αδυναμία από απόψεως πόρων και οργανώσεως να ανταπεξέλθει στην εξυπηρέτηση τόσο αυξημένων αναγκών. Έτσι, στις 16 Φεβρουαρίου του 1925,

με το Προεδρικό Διάταγμα που δημοσιεύτηκε στο Φ.Ε.Κ. 48α 27-2-1925 τα Νέα Λιόσια αποσπάστηκαν από το Δήμο Αθηναίων και έγιναν ανεξάρτητη Κοινότητα με την επωνυμία «Κοινότης Νέων Λιοσίων». Ταυτόχρονα συστάθηκαν οι Δήμοι και Κοινότητες: Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Αμαρουσίου, Δάφνης, Ηρακλείου, Καλλιθέας, Κηφισιάς, Μοσχάτου Παλαιού Φαλήρου και Χαλανδρίου, ενώ τα αμέσως επόμενα χρόνια έγιναν ανεξάρτητες Κοινότητες η Γλυφάδα το 1926, οι Άγιοι Ανάργυροι, το Γαλάτσι και το Καλαμάκι το 1927, η Εκάλη και η Ηλιούπολη το 1928, ο Ζωγράφος, η Αγία Παρασκευή και το Ψυχικό το 1929 και το Ελληνικό το 1930.

Κατά την ίδρυσή της η Κοινότητα των Νέων Λιοσίων περιλάμβανε εντός των διοικητικών ορίων της τις περιοχές Δραγουμάνο, Μιχαλή, Άγιο Βασίλειο, Άγιο Γεώργιο (Κηπούπολη), Άσπρα Χώματα, Ρουπάκι, Μπουρνάζι, Κουνέα, Παλιοκλήσιζα, Φλέβα, Ανάκασα, Δερβισαγού, Σκουντούπι (Κόκκινος Μύλος) και Γεροβουνό.

Κατά τα πρώτα χρόνια της ίδρυσέως της η έκταση της Κοινότητας ξεπερνούσε τα 25 τετραγωνικά χιλιόμετρα, περίπου τριπλάσια από τη σημερινή, αφού μέσα στα διοικητικά όρια της συμπεριλαμβάνονταν, εκτός από τις ανωτέρω περιοχές, οι Άγιοι Ανάργυροι (Κοινότητα από το Σεπτέμβρη του 1927) και η Πετρούπολη (Κοινότητα από τον Ιούλιο του 1946).

Πρώτος πρόεδρος της κοινότητας κατά την ίδρυσή της, ανέλαβε ο Στάμος Αργ. Λιόσης τον οποίο διαδέχθηκε περι τα τέλη του 1927 ο Αθανάσιος Λιόσης.

Οικολογική Επιγραφή

Οθησαυρός των ευρημάτων που εντοπίστηκαν κατά καιρούς στην περιοχή του σημερινού Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης» επιβεβαιώνει το ότι ο χώρος του παλιού αγροκτήματος της Επαλόφου υπήρξε μια αληθινή κιβωτός ιστορίας, παλαιοντολογίας (εύρημα *Graecopithecus freybergi*) αλλά και οικολογικής σκέψης. Στο βιβλίο του «Ιστορία της Πάρνηθας» (έκδοση 1983, σελ. 39) ο τότε Δασάρχης

Πάρνηθας Αναστάσιος Στεφάνου αναφέρεται σε δύο επιγραφές που βρέθηκαν στον αρχαίο ναό του Απόλλωνα του Εριθασέου, η θέση του οποίου προσδιορίζεται στο βόρειο τμήμα του τεράστιου βασιλικού αγροκτήματος. Οι επιγραφές περιέχουν αυστηρές διατάξεις με σκοπό την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ακεραιότητα των δασών.

Η πρώτη επιγραφή αναφέρει: «ΜΗ ΑΝΘΡΑΚΕΥΕΙΝ, ΜΗΔΕ ΜΟΛΕΥΕΙΝ, ΜΗΔΕ ΠΡΕΜΝΙΖΕΙΝ» δηλαδή «Απαγορεύονται η ανθρακοποιία, η κλαδονομή και η εκρίζωση».

Η δεύτερη επιγραφή χρονολογείται από τον 4 ο π. Χ. αιώνα. Είναι χαραγμένη σε αετωματική στήλη από πεντελικό μάρμαρο, εκτίθεται στο Επιγραφικό Μουσείο Ελλάδος και αναφέρεται σε απόφαση του ιερέα του Απόλλωνα του Εριθασέου, με την οποία απαγορεύονται ρητά η δενδροτομία και η αφαίρεση ξυλείας, κλάδων, ξηρών θάμνων ακόμη και πεσμένων φύλ-

λων. Το ιδιαίτερα αυστηρό κείμενο αναφέρει ότι σε περίπτωση που κάποιος συλλαμβανόταν, αν ήταν δούλος, θα μαστιγωνόταν, αν ήταν ελεύθερος ο ιερέας και ο Δήμαρχος θα του επέβαλλαν πρόστιμο πενήτηκοντα δραχμών και θα παρέδιναν το όνομά του στον βασιλέα και τη Βουλή για τα περαιτέρω.

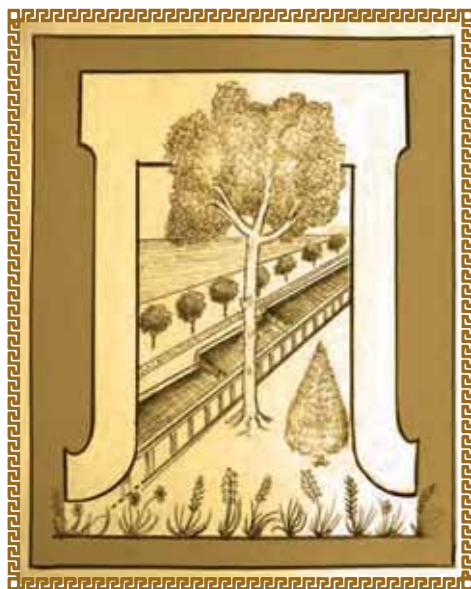
Το κείμενο της επιγραφής:

Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΤΟΥ
ΕΡΙΘΑΣΕΟΥ Π[Ρ]ΟΑΓΟΡΕΥΕΙ ΚΑΙ
ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΙ ΥΠΕΡ ΤΕ ΕΑΥΤ[ΟΥ] ΚΑΙ ΤΩΝ
ΔΗΜ[Ο]ΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΟΥ
ΑΘΗΝΑ[Ι]ΩΝ ΜΗ ΚΟΠΤΕΙΝ ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΤΟΥ
ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΜΗΔΕ [Φ]ΕΡΕΙΝ[Ν] ΞΥΛΑ
ΜΗΔΕ ΚΟΥΡΟΝ ΜΗΔΕ ΦΡΥΓΑΝΑ ΜΗΔ[Ε]
ΦΥΛΛΟ[Β]ΟΛΑ ΕΚ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΝ ΔΕ ΤΙΣ
ΛΗΦΘΕΙ [Κ]ΟΠΤΩΝ Η ΦΕΡΩΝ ΤΙ ΤΩΝ
Α[Π]ΕΙΡΗΜΕΝΩΝ ΕΚ ΤΟΥ [Ι]ΙΕΡΟΥ, ΑΝ ΜΕΝ
ΔΟΥΛΟΣ ΕΙ Ο ΛΗΦΘΕΙΣ ΜΑΣΤΙΓΩ[Σ]ΕΤΑΙ
ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΠΛΗΓΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΩΣΕΙ

[Α]ΥΤΟΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ ΤΟΥΝΟΜΑ Ο
ΙΕΡΕΥΣ [Τ]ΩΙ ΒΑΣΙΛΕΙ ΚΑΙ ΤΕΙ ΒΟΥΛΕΙ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΨΗΦΙΣ[Μ]Α ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΑΝ ΔΕ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΙ, ΘΩΑΣΕΙ ΑΥΤΟΝ Ο ΙΕΡΕΥ[Σ]
ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ
ΔΡΑΧΜΑΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΩΣΕΙ ΤΟΥΝΟΜΑ
ΑΥΤΟΥ ΤΩΙ ΒΑΣΙΛΕ[Ι]ΚΑΙ ΤΕΙ ΒΟΥΛΕΙ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΒΟΥ[Λ]ΗΣ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Πρόκειται πράγματι για μία επιγραφή με δρακόντειες διατάξεις για όσους τολμούσαν να διαταράξουν την αργόσυρτη φυσική διαδικασία που θέλει το φυλλαράκι να σαπίζει στο χώρο που πέφτει και να γίνεται λίπασμα (humus) για να θρέψει το φυτό από το οποίο έπεσε και να αναπτύσσει τη χλωρίδα εν γένει, ώστε να συνεχίζεται και να ολοκληρώνεται αδιατάρακτα ο κύκλος της ζωής. Ο χώρος λατρείας του Απόλλωνα του Εριθασέου βρισκόταν πιθανόν στη λοφώδη ζώνη, στην περιοχή του αγροκτήματος «στο δρόμο προς το Καματερό». Εκεί βρέθηκε η αετωματική στήλη με τη σχετική επιγραφή. Ο χώρος αυτός περιβαλλόταν από ιερό άλσος και προσέδιδε ιδιαίτερο χαρακτήρα και μεγαλοπρέπεια στο τοπίο της περιοχής. Πόσοι αλήθεια από τους χιλιάδες επισκέπτες του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης γνωρίζουν σήμερα κάτι για την επιγραφή αυτή; Ο Δήμος Ιλίου με πρόσφατη πρωτοβουλία του Δημάρχου Νίκου Ζενέτου τοποθέτησε πιστό αντίγραφο της σε αίθουσα αναμονής επισκεπτών, στον 4ο όροφο του Δημαρχιακού Μεγάρου.

Φαίνεται ότι πριν 2.500 χρόνια οι πρόγονοί μας είχαν πολύ περισσότερες ευαισθησίες από τις δικές μας. Αν ύστερ' από όλα αυτά που πιο πάνω περιγράψαμε υποστηρίζαμε ότι η οικολογική σκέψη γεννήθηκε σε αυτήν εδώ τη γωνιά της Αττικής γης, στον ιερό ναό του Απόλλωνα του Εριθασέου, εδώ στο Ίλιον, μέσα στο σημερινό πάρκο «Αντώνης Τρίτσης», δεν θα ήμασταν μακριά από την πραγματικότητα.

Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης»

Ενα πάρκο μέσα στην πόλη! Μια καταπράσινη οάση ενός τετραγωνικού χιλιομέτρου περίπου με πλούσια ιστορία, που καλύπτει το 11% της συνολικής έκτασης του Δήμου. Είναι το σημερινό Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης, Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας «Αντώνης Τρίτσης» σύμφωνα με την πλήρη ονομασία του. Ας δούμε το ιστορικό του.

Το 1987 εκπονούνται οι πρώτες μελέτες από τον Οργανισμό της Αθήνας και κατοχυρώνεται ο ενιαίος χαρακτήρας της έκτασης που κινδύνευε να διαμελιστεί από αντιφατικές χρήσεις. Το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας (ν. 1515/85) και οι Ειδικές μελέτες του Οργανισμού της Αθήνας κατέληξαν ότι η έκταση προορίζεται να διαμορφωθεί σε υπερτοπικό πόλο αναψυχής. Ένα χρόνο μετά ανατέθηκε η σχετική μελέτη σε δύο τεχνικά γραφεία που τη συμπλήρωσαν και την ολοκλήρωσαν το 1989.

Στη συνέχεια, έγινε αίτηση στην Ε.Ο.Κ. (Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα) για τη χρηματοδότηση του έργου.

Το 1993 με απόφαση της Κτηματικής Εταιρίας Δημοσίου (Κ.Ε.Δ) παραχωρήθηκε στον Οργανισμό της Αθήνας έκταση 913 στρεμμάτων με αποκλειστικό σκοπό τη δημιουργία υπερτοπικού πόλου αναψυχής - πάρκου περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης με τους όρους και περιορισμούς που τέθηκαν στο σχετικό παραχωρητήριο.

Οι εργασίες διαμόρφωσης του χώρου ξεκίνησαν το 1993 και ολοκληρώθηκαν μέσα σε τρία χρόνια. Η τεχνητή λίμνη φτιάχτηκε σαν

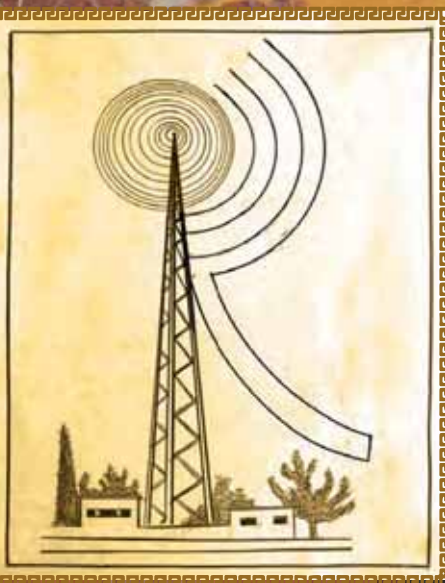
δένδρων. Στο χώρο του υπάρχουν 1.500 ελαιόδεντρα, 1.500 φιστικιές, 1.500 πεύκα, 80 αμυγδαλιές, 150 πλατάνια, 100 ευκάλυ-

φυσική, με καλαμιές και άλλα υδρόβια φυτά. Σε αυτήν βρήκαν καταφύγιο πάπιες και άλλα πουλιά. Πρόσφατα ο Δήμος Ιλίου αποφάσισε να υδροδοτήσει το Πάρκο με 1.000 κυβικά μέτρα νερού ανά 24ωρο από το πηγάδι του Πρέση και άλλα πηγάδια που βρίσκονται στο κτήμα του Δήμου, στη θέση «Πύργος Βασιλίσσης», συμβάλλοντας έτσι στην άμεση λύση του σημαντικότερου προβλήματος που αντιμετωπίζει σήμερα το Πάρκο, ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες, την παροχή νερού.

Το Πάρκο αποτελεί σήμερα μοναδικό σημείο φιλοξενίας πουλιών στην Αθήνα και χαρακτηρίζεται από την ποικιλομορφία της βλάστησής του, δημιούργημα 170 ετών. Η κλωρίδα του Πάρκου χαρακτηρίζεται από έντονη ποικιλομορφία φυλλοβόλων και κωνοφόρων

που, 700 κυπαρίσσια και 1.000 περίπου θαμνοειδή. Είναι ακόμη ένας χώρος κατάλληλος για πεζοπορία, ποδηλασία, φιλικές συναθροίσεις, πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις, φυσιολατρικές κ.ά. μουσικοχορευτικές δραστηριότητες χάρις στο μικρό θέατρο που διαθέτει. Το προσωπικό του πάρκου ασχολείται καθημερινά με την καθαριότητα, το κλάδεμα και το πότισμα των δένδρων, την αποψίλωση των χόρτων και γενικά με επισκευές, συχνά συνεπικουρούμενο από προσωπικό του Δήμου. Τα τελευταία χρόνια έχουν καταγραφεί στο πάρκο 147 είδη πουλιών, κάτι ιδιαίτερα ασυνήθιστο για τον αστικό ιστό. Αυτό που κάνει το πάρκο να ξεχωρίζει είναι τα υγραποτικά οικοσυστήματα που υπάρχουν μέσα σε αυτό. Αυτά είναι σπάνια για τη νότια Ελλάδα, ενώ απαντώνται συχνά στη Βόρεια και Δυτική Ελλάδα.

Ραδιοφωνία

Για μία ακόμη φορά στα τέλη της δεκαετίας του 1930 τα Νέα Λιόσια βρέθηκαν στο επίκεντρο της δημοσιότητας, καθώς δύο πανύψηλοι ραδιοφωνικοί ιστοί έφεραν την Ελλάδα μέσω των ερτζιανών σε επαφή με τον κόσμο ολόκληρο. Το νεότερο τοπωνύμιο «Ραδιοφωνία» ταυτίζεται με τη δημιουργία του κέντρου εκπομπής της Ελληνικής Ραδιοφωνίας που εκείνα τα χρόνια υπήρξε γεγονός τεράστιας σημασίας, καθώς οι εγκαταστάσεις της άλλαξαν τα πάντα στην περιοχή, μηδέ εξαιρουμένης της ονομασίας της (μέχρι τότε ονομαζόταν «Δραγουμάνο»).

Η κατασκευή του κέντρου εκπομπής στα Νέα Λιόσια, με τους δύο πανύψηλους ιστούς κεραιών 85 μέτρων και βάρους 30 τόνων ο καθένας, έγινε τους πρώτους μήνες του 1938, μετά την υπογραφή της σχετικής σύμβασης του Ελληνικού Δημοσίου με τη Γερμανική εταιρεία Telefunken, ταυτόχρονα με τις εγκαταστάσεις των θαλάμων (στούντιο) στο Ζάππειο. Τα προγράμματα του Ραδιοφωνικού Σταθμού Αθηνών άρχισαν να μεταδίδονται στις 25 Μαρτίου του 1938.

Την περίοδο της Κατοχής, με δύο διαδοχικές διαταγές των Γερμανικών Αρχών στις 14 και 26 Οκτωβρίου 1943, σφραγί-

στηκαν τα ραδιόφωνα των Αθηνών, ώστε να λαμβάνουν μόνον τον Ρ.Σ. Αθηνών. Υπολογίζεται ότι 43.000 περίπου ραδιόφωνα σφραγίστηκαν από τα εργαστήρια των Αθηνών κατά το διάστημα αυτό, τα περισσότερα από αυτά όμως κατά τρόπον ώστε να εξακολουθούν να λαμβάνουν το Σταθμό του Λονδίνου και τη βραδινή εκπομπή του «Εδώ Λονδίνο» που οι ειδήσεις του εμπύχωναν τους Έλληνες. Κάτι τέτοιο συνέβαινε και με τους ελάχιστους κατόχους ραδιοφώνων στα Νέα Λιόσια, οι οποίοι άκουγαν τις μεταδόσεις του BBC κλειδαμπαρωμένοι στα σπίτια τους, υπό το φόβο να εντοπιστούν από τα γερμανικά ραδιογωνιόμετρα.

Στο Κέντρο Εκπομπής στα Ν. Λιόσια κατά τη διάρκεια της κατοχής ήταν εγκατεστημένη Γερμανική φρουρά. Μία ημέρα πριν την αναχώρηση των Γερμανών (11 Οκτωβρίου 1944) οι Γερμανοί έδιωξαν όλους τους Έλληνες τεχνικούς και άρχισαν να τοποθετούν νάρκες και δυναμίτιδα στα πιο απίθανα σημεία των μηχανημάτων, σε τρόπο ώστε μόλις ο σταθμός θα ετίθετο σε λειτουργία θα ανατιναζόταν μαζί με το εξειδικευμένο προσωπικό. Τοποθετήθηκαν νάρκες και εκτός του κτιρίου. Στις 6.15 το πρωί της 13ης Οκτωβρίου οι τελευταίοι Γερμανοί αναχωρούσαν από τον Σταθμό. Μισή ώρα αργότερα (6.50 ακριβώς) ο ένας ιστός κατέρρευε ύστερα από έκρηξη με παταγώδη κρότο. Ο δεύτερος ιστός είχε και αυτός υπονομευθεί με εκρηκτικά αλλά αναπήδησε και όλως περιέργως έμεινε όρθιος, κοντά στη βάση του. Εν τω μεταξύ έφτασε Ελληνική φρουρά με χωροφύλακες και εθελοντές και κατέλαβε τον Σταθμό. Σημαντική βοήθεια στη διάσωση του δεύτερου ιστού

προσέφερε εθελοντικά προσφερθείς ο πυροτεχνουργός του 301 Εργοστασίου Βάσης και μέλος του ΕΑΜ Νίκος Κορωναίος. Ο πομπός επαναλειτούργησε μερικές εβδομάδες μετά.

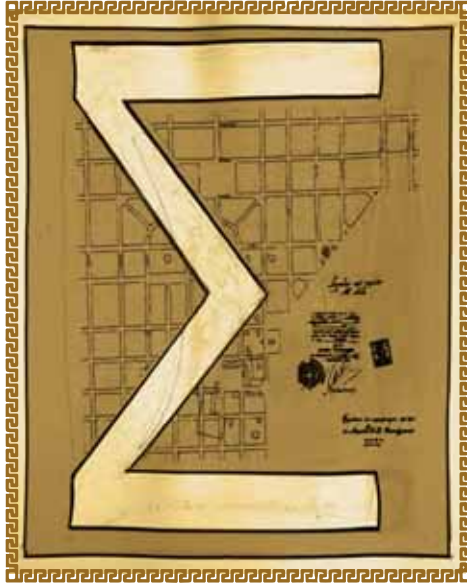
Τα επόμενα χρόνια το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ) αγόρασε από την εταιρεία RCA πομπό βραχέων κυμάτων ισχύος 7,5 KW ο οποίος εγκαταστάθηκε στον ίδιο χώρο με τον σταθμό μεσαίων κυμάτων και εγκαινιάστηκε στις 25 Μαρτίου του 1948. Ένας ακόμη πομπός τύπου Western Electric και ισχύος 50 KW εγκαταστάθηκε στα Νέα Λιόσια στο ίδιο κτίριο με τους πομπούς

των 15 KW μεσαίων και 7,5 KW βραχέων και εγκαινιάστηκε στις 9 Απριλίου 1951.

Τις μεταπολεμικές δεκαετίες το ραδιόφωνο θα αποτελέσει το δημοφιλέστερο μέσο ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, ακόμη και μετά την εμφάνιση της τηλεόρασης. Όλα τα προγράμματα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ) χρησιμοποιούν το σήμα του τσοπανάκου με τη φλογέρα, τα κουδουνάκια και το σκοπό «Τσοπανάκος ήμουνα, προβατάκια φύλλαγα» που ακούγεται μέχρι τις μέρες μας.

Το Κέντρο Εκπομπής Ραδιοφωνίας στο Ίλιον έπαυσε να λειτουργεί το 2002.

Πρόσφατα υπογράφηκε μνημόνιο συνεργασίας του Δήμου με την ΕΡΤ για την παραχώρηση του χώρου της Ραδιοφωνίας στο Δήμο Ιλίου με σκοπό την αξιοποίηση των εγκαταστάσεων για τη δημιουργία Πάρκου Αναψυχής και Πολιτισμού με την πολύτιμη τεχνολογική και ιστορική κληρονομιά της Δημόσιας Ραδιοτηλεόρασης. Ένα αίτημα πολλών δεκαετιών και όραμα της Αυτοδιοίκησης γίνεται πραγματικότητα!

Σχέδιο Πόλης

Το σχέδιο πόλης αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για να αναπτυχθεί σωστά μια πόλη. Σε αυτό καθορίζονται οι βασικές χρήσεις και λειτουργίες της, οι όροι δόμησης, οι ελεύθεροι - κοινόχρηστοι χώροι και οι εγκαταστάσεις που θα εξυπηρετήσουν τους κατοίκους που ζουν ή πρόκειται να εγκατασταθούν σε αυτήν. Στην περίπτωση των Νέων Λιοσίων η εφαρμογή ενός αστικού σχεδιασμού τέθηκε από πολύ νωρίς, σε μία έκταση 213 στρεμμάτων περίπου, που αντιστοιχεί στον πυρήνα του σημερινού κέντρου της πόλης. Ο αρχικός αυτός σχεδιασμός βασίστηκε αρχαίο Ιπποδάμειο πλέγμα. Στο σχέδιο αυτό του 1858 αποτυπώνονται και τα πρώτα 19 σπίτια του χωριού τα οποία δημιουργήθηκαν λίγα χρόνια πριν την εφαρμογή του.

Πρόκειται για 16 κτίσματα (σπίτια, σιταποθήκες, μαντριά κ.α.) των πρώτων κατοίκων. Τα περισσότερα από αυτά, αυθαίρετα οικοδομημένα, τέμνονται από τους δρόμους του σχεδίου. Στο άνω τμήμα του σχεδίου (μεταξύ των οδών Έκτορος και Μανάκη) υπάρχουν τρία ακόμη κτίσματα πλήρως ευθυγραμμισμένα και συμμορφωμένα με τις απαιτήσεις του σχεδίου. Φαίνεται ότι οι ιδιοκτήτες τους, αξιωματούχοι και φίλα προσκείμενοι στο βασιλικό ζεύγος, είχαν εσωτερική ενημέρωση για τις προδιαγραφές του προς εφαρμογή σχεδίου και φρόντισαν να συμμορφωθούν ανάλογα.

Το σχέδιο του 1858 διευρύνθηκε πανταχόθεν με το σχέδιο Γράβαρη (εγκρίθηκε στις 11 Σεπτεμβρίου του 1926). Η εντός σχεδίου περιοχή τετραπλασιάστηκε και τα πράγματα φαίνε-

ται ότι θα εξελίσσονταν με βάση τους αρχικούς πολεοδομικούς σχεδιασμούς και κανόνες. Όμως αυτή η καλή αρχή δεν είχε συνέχεια, καθώς η μεταπολεμική πληθυσμιακή πλημμυρίδα ανέτρεψε μελλοντικούς σχεδιασμούς.

Ένα άλλο διάταγμα (Φ.Ε.Κ. 327 τ. Α' /30-10-1946 καθόρισε «τους όρους και περιορισμούς δομής εις την κωμόπολιν των Ν. Λιοσίων Αττικής». Οικοδομικό σύστημα συνεχές για τους τομείς Α' και Β' και πανταχόθεν ελεύθερο για τον τομέα Γ'. «Οι οικοδομές δεν δύνανται να έχωσι πλείονες των δύο ορόφων μεθ' υπογείων», ενώ τα ποσοστά κάλυψης ήταν 0,75% για τους τομείς Α' & Β' και 0,60% για τον τομέα Γ'.

Το Φεβρουάριο του 1950 οι εκπρόσωποι των κτηματιών στο Κοινοτικό Συμβούλιο πέρασαν μια σημαντική τροποποίηση σύμφωνα με την οποία συγχωνεύτηκαν ο δεύτερος τομέας με τον πρώτο. Με την τροποποίηση αυτή το οικόπεδο των 200 τ.μ. (356 τ. τ. πήχ.) έγινε άρτιο και άνοιξε ο δρόμος για την οικοπεδοποίηση και την πυκνή δόμηση του ιστορικού κέντρου της πόλης και της γύρω περιοχής.

Τα αμέσως επόμενα χρόνια εντάχθηκαν στο σχέδιο και οικοπεδοποιήθηκαν οι περιοχές των Ριμινιτών - Ιερολοχιτών (1957/58) και των Πολυτέκνων (1958), λόγω της γειτνιάσής τους με το κέντρο. Ακόμη εντάχθηκαν στο σχέδιο πόλης τα Βερακεία και τμήμα της Ζωοδόχου Πηγής (1957).

Τριανταπέντε χρόνια μετά την ίδρυση της Κοινότητας η εντός σχεδίου έκταση δεν ξεπερνούσε τα 1.230 στρέμματα ήτοι ποσοστό 20% της έκτασης που προοριζόταν για οικιστική χρήση. Ο οικιστικός ιστός των νέων συνοικιών που δημιουργήθηκαν στο κεντροδυτικό τμήμα και στην περιφέρεια της πόλης, αποσπασματικά διαμορφωμένος από διαγράμματα κατάτμησης που συνέταξαν εμπειρικοί νομομηχανικοί κατ' εντολή των ιδιοκτητών σε αγρούς 3, 5 και 10 στρεμμάτων αποδείχθηκε

ευάλωτος. Δεκάδες χιλιάδες νέοι κάτοικοι εγκαταστάθηκαν τις μεταπολεμικές δεκαετίες στο ταχύτατα διαμορφούμενο οικιστικό περιβάλλον, όπου αγροτεμάχια 140, 180 και 200 τ.μ. βαφτίζονταν οικόπεδα με δρόμους 5 μέτρων και ιδιωτικά αδιέξοδα 4 μέτρων. Οι περιοχές αυτές που οικοδομήθηκαν αυθαίρετα χωρίς καμιά πρόβλεψη για πλατείες, χωρίς κοινωφε-

λείς εγκαταστάσεις, δίκτυα κοινωνικού εξοπλισμού κ.α. εντάχθηκαν στο σχέδιο πόλης κατά την περίοδο της δικτατορίας, χωρίς όρους και προϋποθέσεις. Ο λογοκριμένος τύπος της εποχής έγραψε «ο κοσμάκης λυτρώθηκε» αποσιώπησε όμως ότι οι μεγάλοι ιδιοκτήτες δεν συνεισέφεραν σε γη ούτε φορολογήθηκαν και τα προβλήματα των περιοχών παραπέμφθηκαν στις καλένδες. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 56% του οικιστικού ιστού των Νέων Λιοσίων (3.594 από τα 6.400 στρέμματα) εντάχθηκε στο σχέδιο πόλης την πενταετία 1968 - 1972.

Με την ένταξη της Ραδιοφωνίας το 1978, το σχέδιο πόλης επεκτάθηκε σε όλη την έκταση του Δήμου που τα επόμενα χρόνια υποχρεώθηκε, με τους περιορισμένους πόρους που διέθετε, να αντιμετωπίσει σειρά προβλημάτων, να δημιουργήσει υποδομές και να αποζημιώσει και να αξιοποιήσει τους εναπομείναντες αδόμετους χώρους, προκειμένου να μεταμορφώσει το άναρχο τοπίο σε ένα βιώσιμο οικιστικά περιβάλλον.

Τοπωνύμια και Οδωνυμικά της πόλης

Τα τοπωνύμια, μικροτοπωνύμια, τοπόσημα μιας πόλης αποτελούν ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον θέμα καθώς διαπερνούν ολόκληρη την ιστορία της, από το πολύ μακρινό παρελθόν μέχρι τις μέρες μας. Πρόκειται για ονομασίες που συνδέονται με το ανάγλυφο και την ποιότητα του εδάφους της, τα εμφυτεύματα αλλά και με πρόσωπα, γεγονότα και καταστάσεις, που συνέβησαν όχι πάντοτε και κατ' ανάγκη σε αυτήν αλλά που έπρεπε να αποτυπωθούν στο χώρο της και να διασωθούν στη συλλογική μνήμη. Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί η ονομασία Ίλιον και σε αυτήν αναφερθήκαμε στο γράμμα Ι της Αλφαβήτου μας.

Ας ξεκινήσουμε από τα παλιότερα τοπωνύμια της πόλης. Ο Πύργος Βασιλίσσης, το σημερινό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» είναι συνδεδεμένο 170 χρόνια με την ιστορία των Νέων Λιοσίων και του Ίλιου σήμερα. Παλιότερη ακόμη η ονομασία Δραγουμάνο. Αναφέρεται σε κάποιο γραμματικό, σύμβουλο ίσως του Πασά

που διατηρούσε μεγάλο κτήμα στα βόρεια της Αθήνας. Το τοπωνύμιο Δερβισαγού ανατολικότερα, αναφέρεται στη γυναίκα (χήρα ίσως) κάποιου Δερβίση μεγαλοτσιφλικά επίσης. Τοπωνύμια όπως Κακουριάνοι, Ρουπάκι, Αλουπότρυπα, Μεσοίτη, είναι και αυτά πολύ παλιά (αναφέρονται σε αγορές κτημάτων που έγιναν με σκοπό τη δημιουργία του κτήματος της Επαλόφου και του Πύργου της Αμαλίας). Οι ονομασίες αυτές τείνουν να εξαφανιστούν

γιατί υπερκαλύπτονται και αντικαθίστανται συνεχώς από νέες, καθώς η πόλη μεγαλώνει, μετασχηματίζεται και διαμορφώνει τη σύγχρονη εικόνα της με νέα δίκτυα και υποδομές.

Από τα πιο παλιά τοπία (μικροτοπωνύμια συγκεκριμένης θέσης) είναι αυτά που αφορούν στη δημιουργία ιερών ναών, που σε τρεις περιπτώσεις προϋπήρξαν της δημιουργίας του χωριού των Νέων Λιοσίων (Άγιοι Θεόδωροι, Άγιος Νικόλαος, Παλιοκλήσιζα) ή συνδέονται με την ίδρυσή του (Ευαγγελίστρια). Βεβαίως, υπάρχουν και τα νεότερα τοπωνύμια που αντιστοιχούν σε Ιερούς ναούς (Αγία Βαρβάρα, Άγιος Φανούριος, Αγία Αικατερίνη, Ζωοδόχος Πηγή, Άγιος Διονύσιος, Προφήτης Ηλίας, Αγία Παρασκευή, Άγιοι Πάντες κ.α.)

Περπατώντας στους δρόμους της πόλης, στις γειτονιές και τις συνοικίες της, στεκόμαστε στις ονομασίες των δρόμων της. Το Ίλιον είναι ο μοναδικός Δήμος στην Ελλάδα που προβάλλει τα Ομηρικά έπη όχι μόνο με την ονομασία του ως Δήμος, που καθιερώθηκε το 1994, αλλά και με οδωνυμικά που διαπερνούν ολόκληρο τον πολεοδομικό ιστό του. Πάνω από 40 ονομασίες οδών προερχόμενες από την Ιλιάδα και την Οδύσσεια, όπως διασώθηκαν στα Ομηρικά κείμενα αποτυπώνονται στο χάρτη της πόλης.

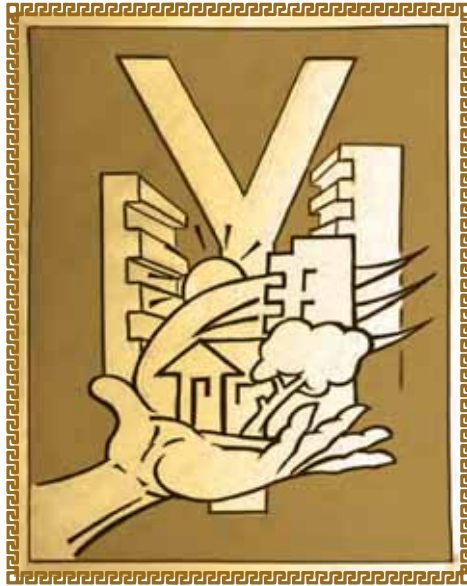

Βγαίνοντας από το κέντρο της πόλης, περιδιαβαίνοντας τις συνοικίες της, συναντούμε οδωνυμικά πόλεων, κωμοπόλεων, ακόμη και μικρών χωριών, 238 τον αριθμό, από τη Θράκη ως την Κρήτη κι από τα Δωδεκάνησα.

Άλλα τοπωνύμια αφορούν στην ύπαρξη έντονου υγρού στοιχείου, ρέματα κ.λπ. (βαθύρεμα, ρέμα Γιαννούλας, ρέμα Γιώργιζας, Καναπιτσερή, Ντερμάνι, Πλημμυρίγρα, Λούτσα κ.α.) ή προέρχονται από την ύπαρξη φυσικής βλάστησης (δασάκι, βουρλιές, πεύκο του Καραϊσκάκη), καλλιέργειες και εμφυτεύματα (φιστικιές, αγριλιδία, τρία κυπαρίσσια, πιπεριές κ.α.). Νεότερα είναι τα τοπωνύμια που σχετίζονται με συνοικίες της πόλης (Άγιος Φανούριος, Παλατιανή, Πολύτεκνοι, Μιχελή, Ραδιοφωνία) Ακόμη υπάρχουν τοπία που σχετίζονται με μαγαζιά («Γοργόνα», «Παράγκα», «Πεταλούδα», «Οαση» κ.α.) Τέλος δεν λείπουν τα μικροτοπωνύμια για τα πρόσωπα που διαμορφώνουν το οικιστικό περιβάλλον, ενίστε με επώνυμα κτίσματα (βίλα Μανούσου, πλατεία Δασκάλας, κτήματα Ματρόζου κ.α.).

Όλη η Ελλάδα παρούσα μέσα σε οκτώ τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ονομασίες που εκφράζουν την αγάπη των εσωτερικών μεταναστών για τους τόπους που γεννήθηκαν και ποτέ δεν ξέχασαν, τη νοσταλγία για τις ιδιαίτερες πατρίδες τους. Κάποιοι από αυτούς, όταν ήλθαν για πρώτη φορά στα Νέα Λιόσια κρατούσαν μια φούχτα χώμα από τη γενέθλια γη στο μαντίλι τους και το σκόρπισαν στην αυλή του σπιτιού τους, για να πατούν το χώμα που δεν θέλησαν να αποχωριστούν, αλλά που η ζωή αλλιώς τα έφερε...

Το 2005 ο Δήμος Ιλίου προέβη σε μια ενδιαφέρουσα έκδοση με τίτλο «Δρόμοι και Πλατείες με Ιστορία». Την έκδοση επιμελήθηκε ο Καθηγητής Φιλολόγος και τότε Αντιδήμαρχος Ιωάννης Γκιώνης.

Υπερδόμηση

Πριν τον πόλεμο, αλλά και μερικά χρόνια αργότερα, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '50, τα Νέα Λιόσια θύμιζαν περισσότερο επαρχιακή κωμόπολη. Τα περισσότερα σπίτια, με εξαίρεση τις βίλες των Μανούσου, Νώε, Κομνηνού, Χατζόπουλου και ίσως 5-6 ακόμη αρχοντικά (Μανάκη, Τσουκλείδη, Ζούκη, Κουκά, Γκιόκα, Μανάρα) ήσαν στην καλύτερη περίπτωση συμβατικές μονοκατοικίες, χαμηλές, κεραμοσκεπαστες οι περισσότερες. Υπήρχαν βεβαίως και σπίτια χτισμένα με πλίνθους από χώμα και άχυρο που έφτιαχναν οι κάτοικοι με τα χέρια τους. Υπολείμματα τέτοιων πλινθόκτιστων μπορεί κανείς να δει, ακόμη και σήμερα, σε κεντρικά σημεία του Ιλίου.

Λίγα διώροφα υπήρχαν στο κέντρο της πόλης που ήταν στο σχέδιο από το 1858 και το 1926 (Σχέδιο Δ. Κ. Γράβαρη) με συντελεστή κάλυψης 75% και ύψος μέχρι δύο ορόφους. Στις αρχές της δεκαετίας του '50 ένα εντός σχεδίου οικοπέδο στο κέντρο χαρακτηριζόταν άρτιο και ο ιδιοκτήτης του μπορούσε να το οικοδομήσει αρκεί να ήταν 112,5 τ.μ. Ένα άλλο «παράθυρο» έδινε τη δυνατότητα δόμησης και σε μικρότερα ακόμη «οικόπεδα», αρκεί σε αυτά να υπήρχε διαθέσιμος χώρος 25 τ.μ. (διαστάσεων 5Χ5 μ.). Ευνοημένοι φυσικά ήσαν οι κάτοχοι ιδιοκτησιών στο κέντρο, που τις κατατεμάχισαν και τις εμπορεύθηκαν, διατηρώντας παράλληλα στην κατοχή τους, έναν πολύ μεγαλύτερο αριθμό οικοπέδων που

σύντομα απόκτησαν σημαντική υπεραξία. Ήταν η περίοδος που ένα μεγάλο κύμα εσωτερικών μεταναστών εγκαταστάθηκε στην περιοχή των Νέων Λιοσίων. Η έντονη ζήτηση αφορούσε κυρίως μικρά αγροτεμάχια (που βαφτίζονταν οικόπεδα) και αυτούς που θα αναλάμβαναν την αυθαίρετη δόμηση. Οι παραβάσεις τόσο στο ποσοστό κάλυψης του οικοπέδου όσο και στο ύψος των οικοδομών ξεπερνούσαν κατά πολύ τις νόμιμες κατασκευές. Το φαινόμενο έπαιρνε μεγάλες διαστάσεις σε προεκλογικές περιόδους, όταν τα μέτρα χαλάρωναν και οι μικροοικοπεδούχοι προχωρούσαν σε κατασκευές αυθαιρέτων τις μεταμεσονύχτιες ώρες. Κάπως έτσι διαμορφώθηκε ο οικιστικός ιστός μεγάλου τμήματος της περιφέρειας του Δήμου.

Αυτά μέχρι το 1983. Με το Ν. 1337/83 (Νόμος Α. Τρίτση) μπήκαν οι βασικοί κανόνες δόμησης. «Οτι χτίστηκε, χτίστηκε. Στο εξής τηρούμε αυστηρά κανόνες και περιορισμούς: συντελεστές δόμησης 1,6 για συνεχές σύστημα και 1,2 για πανταχόθεν ελεύθερο». Ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (Γ.Ο.Κ) Τρίτση συνδύασε τη νομιμότητα με την ευελιξία και ευνόησε τη συνένωση οικοπέδων για δημιουργία πολυώροφων κατασκευών ύψους μέχρι 18 μ., (πilotή και 5 όροφοι). Λίγα χρόνια αργότερα ο Γ. Σουφλιάς με μία ακόμη καινοτομία (Ν.3089/2010) έδωσε τη δυνατότητα να αξιοποιηθούν υπόγεια, ημιυπαίθριοι και βοηθητικοί χώροι.

Οι δύο νόμοι που προαναφέραμε δημιούργησαν το ευνοϊκό πλαίσιο για (υπερ)δόμηση

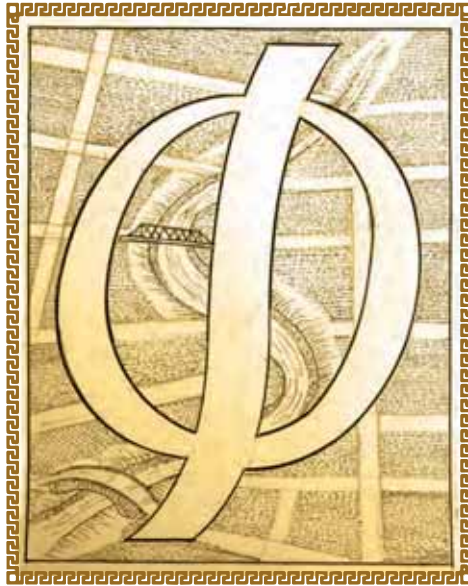
με κανόνες. Τα επόμενα χρόνια το ποσοστό της αντιπαροχής αυξήθηκε και έγιναν περισσότερες, μεγαλύτερου όγκου και καλύτερης

ποιότητας κατασκευές. Η αύξηση της νόμιμης οικοδομικής δραστηριότητας συνεχίστηκε με ταχύτερους ρυθμούς και μετά το 2000 στην περιφέρεια του Κέντρου και τις συνοικίες Αγίου Φανουρίου, Παλατιανής, Αγίου Νικολάου, Μιχελή, Ραδιοφωνίας, όπου παρατηρήθηκε αληθινός οργανισμός για παραγωγή κατοικίας. Η οικοδομική δραστηριότητα άρχισε να παρουσιάζει κάμψη μετά το 2013, όπως συνέβη παντού σε ολόκληρη τη χώρα, λόγω και της επερχόμενης κρίσης, παρότι με νεότερο νόμο (4178/2013) υπήρξαν θετικές προϋποθέσεις για τακτοποίηση αυθαιρέτων και αυξήθηκε ο συντελεστής δόμησης, αφού σε αυτόν δεν υπολογίζονταν πλέον τα κλιμακοστάσια.

Διο λόγια ακόμη για το πρόβλημα της υπερδόμησης. Υπερδόμηση μπορεί να υπάρξει καθ' ύψος με τη δημιουργία πολυώροφων κατασκευ-

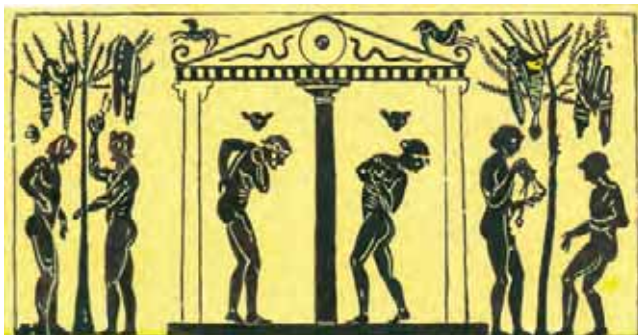
ών (Πατήσια, Κυψέλη, Σεπόλια, Παγκράτι κ.α.), μπορεί όμως να προκύψει και οριζοντίως, ως αποτέλεσμα κατατεμαχισμού του διαθέσιμου χώρου μιας πόλης. Στην περίπτωση του Ιλίου επικρατεί η οριζόντια υπερδόμηση, που έχει ως αποτέλεσμα την κάλυψη των ελεύθερων χώρων. Παρόλα αυτά οι διοικήσεις του Δήμου, με την ενεργό συνδρομή των Εξωραϊστικών Συλλόγων, κατόρθωσαν να διασώσουν 55 χώρους μέσα στον οικιστικό ιστό που απειλούνταν με τσιμεντοποίηση και να τους διαμορφώσουν σε οάσεις πρασίνου και πνεύμονες οξυγόνου.

Φλέβας ρέμα

Το ξηρό κλίμα της Αττικής υποχρέωνε τους κάτοικούς της να εκμεταλλεύονται εντατικά τον υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα της και τα διάφορα ρέματα που τη διέσχιζαν. Πάνω από 400 φλέβες νερού (ποτάμια, παραπόταμοι, χείμαρροι, ρέματα και παραρέματα) σε όλη την Αττική μετέφεραν ότι πιο πολύτιμο έδινε ζωή στις αγροτικές καλλιέργειες: τα χωράφια, τα περιβόλια, τους δενδρώνες, τους κήπους, τους αμπελώνες και ξεδιψούσε ανθρώπους και ζώα. Κοινή πρακτική κατά τους αρχαίους χρόνους ήταν η κατασκευή φρεατίων και δεξαμενών που συχνά συνδέονταν με ένα περίπλοκο δίκτυο αγωγών υδροδότησης. Ένας τέτοιος υ-

πόγειος αγωγός επικαιροποιήθηκε πρόσφατα στην περιοχή του Ιλίου κατά τη διευθέτηση της κοίτης του ρέματος της Φλέβας/Εσχατιάς. Το εύρημα ήταν εν μέρει ορατό από τα τέλη του 19ου αιώνα. Η πρώτη περιγραφή και τοπογραφική αποτύπωσή του έγινε το 1877 από τον Γερμανό αρχιτέκτονα Ερνέστο Τσίλερ, που είχε αναλάβει τη σχεδίαση και κατασκευή πολλών δημοσίων και ιδιωτικών κτιρίων της Αθήνας. Ο αγωγός φαίνεται ότι αποτελούσε τμήμα ενός ευρύτερου δικτύου υδροδότησης.

Στον αιώνα που ακολούθησε καλύφθηκε πλήρως από τις προσχώσεις για να αποκαλυφθεί εκ νέου το 2013 σε βάθος 4,50 μέτρων κάτω από τη σημερινή επιφάνεια του

εδάφους. Το σωζόμενο τμήμα του έχει μήκος 16,50 μ. και κατεύθυνση από ΒΑ σε ΝΔ με κλίση προς Νότο, πλάτος 0,45 μ. και ύψος 0,90 μ. Το έργο υπήρξε εξαιρετικής σημασίας για τους κατοίκους των αρχαίων Δήμων Χολαργού και Ευυριδίων. Τη σπουδαιότητά του επιβεβαιώνουν η επιμελημένη κατασκευή και οι επιδιορθώσεις που έχει υποστεί κατά καιρούς. Η κατασκευή του με βάση τα ευρήματα χρονολογείται στους ρωμαϊκούς χρόνους (1ο - 3ο μ. Χ. αιώνα).

Ένα ακόμη σημαντικό εύρημα εντοπίστηκε τα τελευταία χρόνια στην περιοχή του Ιλίου κατά τη διάρκεια της διάνοιξης της Λεωφόρου Θηβών. Πρόκειται για ένα εκτεταμένο λουτρικό συγκρότημα (βαλανείο κατά την αρχαία ονομασία) των ύστερων ρωμαϊκών χρόνων συνολικής επιφάνειας 400 τ.μ. επί του άξονα της Λεωφ. Θηβών σε απόσταση 70 μ. περίπου από τη συμβολή της με τη Λεωφ. Φυλής.

Τα βαλανεία ήταν κατά κύριο λόγο λουτρά δημόσιας χρήσης που εξυπηρετούσαν τους κατοίκους των πόλεων, ενώ υπήρχαν και ιδιωτικά λουτρά δίπλα σε πολυτελείς κατοικίες. Το βαλανείο της λεωφόρου Θηβών αποτελεί τυπικό δείγμα λουτρικής εγκατάστασης που απαντάται στον ελλαδικό χώρο. Η υδροδότηση του βαλανείου γινόταν από το παρακείμενο ρέμα της Φλέβας - Εσχατιάς, ενώ η πρόσβαση σε αυτό ήταν δυνατή μέσω του αρχαίου δρόμου που ταυτίζεται με τη σημερινή λεωφόρο Φυλής. Το βαλανείο λειτούργησε μέχρι τα μέσα του 4ου μ.Χ αιώνα. Λόγοι ασφαλείας στην κυκλοφορία των οχημάτων κατέστησαν απαγορευτική τη μετατόπιση του άξονα της Θηβών και επέβαλαν τη διατήρηση του βαλανείου σε κατάκωψη με ανύψωση του επιπέδου του δρόμου, ώστε το μνημείο να παραμείνει άθικτο στο σύνολό του.

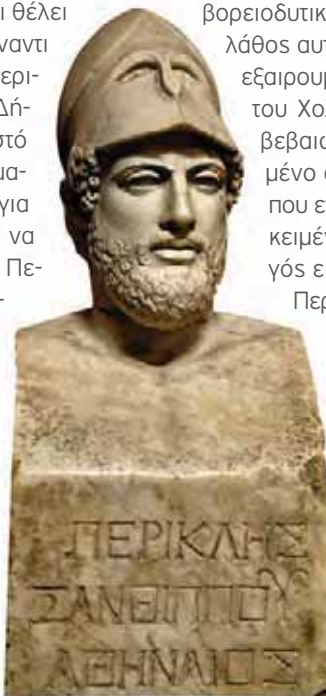

Η προς νότον κάλυψη του ρέματος της Φλέβας άρχισε από τέλη της δεκαετίας του '90 για να μετατραπεί σταδιακά το παλιό ρέμα σε έναν όμορφο πεζόδρομο με οάσεις πρασίνου, καθιστικά, φωτιστικά, πέργκολες που κάνουν εξαιρετικά ευχάριστη μια διαδρομή 1,5 χιλιομέτρου περίπου στο νοτιοανατολικό όριο της πόλης από τον Κόμβο μέχρι τη λεωφόρο Α. Παπανδρέου. Αποτελεί πράγματι μια καθημερινή διέξοδο για υγιεινό περίπατο μέσα στην πόλη, μια διαδρομή για άσκηση, για όσους επιλέγουν το βάδισμα για την ευεξία τους.

Χολαργός

Εα αναρωτηθήκατε ίσως τι θέλει ένας Δήμος από την απέναντι πλευρά της Αθηναϊκής περιφέρειας στο Αλφαβητάρι του Δήμου Ιλίου. Είναι λιγότερο γνωστό στους πολλούς αλλά πολύ σημαντικό από ιστορικής πλευράς για τους κατοίκους της πόλης μας να επισημανθεί ότι η γενέτειρα του Περικλή, ο αρχαίος Χολαργός, εντοπίζεται στην περιοχή του σημερινού Δήμου Ιλίου, πιθανότατα στα όριά του με το Περισίτερι. Ένα τραγικό λάθος του Αθηναίου λόγιου και ιστοριογράφου Διονύσιου Σουρμελή («Αττικά ή περί των Δήμων της Αττικής», 1854) κατά την κωροθέτηση των αρχαίων Αττικών Δήμων τοποθέτησε τον αρχαίο Χολαργό σε θέση εντελώς αναντίστοιχη με την πραγματική του, στη

βορειοδυτική περιφέρεια της Αθήνας. Το λάθος αυτό σήμερα το δέχονται όλοι, μη εξαιρουμένης και της Δημοτικής Αρχής του Χολαργού, γιατί είναι πλέον επιβεβαιωμένο και ιστορικά τεκμηριωμένο από πολλές πηγές. Όμως αυτό που ενδιαφέρει περισσότερο εν προκειμένω, είναι ότι ο αρχαίος Χολαργός είναι η γενέτειρα του στρατηγού Περικλή, του διαπρεπέστερου Αθηναίου πολιτικού, δημιουργού του ανυπέρβλητου αρχαιοελληνικού πολιτισμού και αρχιτέκτονα του χρυσού αιώνα της πιο ξακουστής πόλης της αρχαιότητας, μιας από τις σημαντικότερες προσωπικότητες της ελληνικής ιστορίας.

As πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή. Από την Πύλο, τη Μεσσήνη και τις Φα-

ρές (έτσι ονομαζόταν κατά την αρχαιότητα η Καλαμάτα), κράτη που διαλύθηκαν μετά την κάθοδο των Δωριέων (Ηρακλειδών) στην Πελοπόννησο (12ος αι. π.Χ.), εκπατρίστηκαν τα επιφανέστερα γένη αρχαίας Μεσσηνίας: πλούσιοι γαιοκτήμονες, άρχοντες και στρατηγοί. Οι περισσότεροι από αυτούς κατέφυγαν τους επόμενους αιώνες στην Αττική μεταφέροντας σε αυτήν τη συλλογική μνήμη και τον πολιτισμό τους. Μία από τις πιο γνωστές οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή ήταν οι Αλκμεωνίδες, απόγονοι των Νηλεϊδών. Ένας από αυτούς, ο Ξάνθιππος, πατέρας του Περικλή, διατηρούσε μεγάλες ιδιοκτησίες στον αρχαίο Χολαργό με καλλιέργειες και κτίσματα, που εκτεινόταν από τον Κηφισό και μέχρι τις παρυφές του Ποικίλου Όρους.

Ο πιο επιφανής Αλκμεωνίδης, ο Στρατηγός Περικλής, έζησε στην Αθήνα (495-429 π.Χ.) και το όνομα του συνδέθηκε ακατάλυτα με αυτήν για 14 χρόνια που την κυβέρνησε, από το 443 μέχρι το 429 π.Χ. Ήταν τα χρόνια εκείνα τόσο λαμπρά και γόνιμα, ώστε ολόκληρος ο 5ος π.Χ. αιώνας να ονομασθεί «Χρυσός Αιώνας του Περικλείου».

Ο Περικλής στόλισε την Αθήνα με τα πιο μεγαλοπρεπή μνημεία και κτίρια, όπως ο Παρθενώνας και τα Προπύλαια που έδωσαν εξαιρετική αίγλη στην πόλη της Παλλάδας.

Υπήρξε επίσης δεινός ρήτωρ. Δείγμα της συναρπαστικής ρητορικής ικανότητάς του είναι ο «Επιτάφιος» που διασώθηκε από τον Θουκυδίδη σαν ένα από τα πιο σημαντικά γραπτά μνημεία της αρχαιότητας.

Στα χρόνια του Στρατηγού Περικλή συντελέστηκε στην Αθήνα η ολοκλήρωση της οικονομικής δημοκρατίας. Τότε καθιερώθηκαν οι

μισθοδοσίες (δικαστικός μισθός για τα ορκωτά καθήκοντα, εκκλησιαστικός μισθός για τη συμμετοχή στην εκκλησία του Δήμου, βουλευτικός μισθός, μισθός οπλιτών κ.α.) και άρχισε ένα τεράστιο πρόγραμμα δημοσίων έργων που δημιούργησε τα αριστουργήματα που προαναφέραμε, εισχύοντας παράλληλα αποφασιστικά τα εισοδήματα των κατώτερων κοινωνικών τάξεων.

Χόρτασαν ζεστό ψωμάκι οι «Αργαεῖς» και οι «Αιγικореῖς», οι εργάτες δηλαδή, οι γεωργοί και οι αιγοβοσκοί και έγινε η Αττική γη της επαγγελίας για τη φτωχολογία.

Αυτά για τον Στρατηγό Περικλή, τον υιό του Ξανθίππου και της Αγαρίστης, τον επιφανέστερο Αθηναίο πολιτικό και κάτοικο του αρχαίου Χολαργού, που κάποτε ζούσε εδώ, μέσα ή πολύ κοντά στα όρια της πόλης μας. Τον θυμηθήκαμε και τον συμπεριλάβαμε στο Αλφαβητάρι μας!

Ψηφίδες Ορθοδοξίας

Οι εκκλησίες, χώροι προορισμένοι να καλύψουν τις ανάγκες της χριστιανικής λατρείας, αποτελούν χαρακτηριστικό και αναπόσπαστο στοιχείο του ελληνικού τοπίου. Από τα λιτά, μονόχωρα ξωκλήσια έως τους επιβλητικούς εγγεγραμμένους σταυροειδείς ναούς, οι εκκλησίες ακολουθούν συγκεκριμένους αρχιτεκτονικούς τύ-

πους που καθιερώθηκαν σταδιακά, από τους πρώτους αιώνες διάδοσης του χριστιανισμού και εξής. Η διακόσμησή τους, ζωγραφική, ψηφιδωτή ή άλλη, αντανακλά πάντα στο ορθόδοξο δόγμα, ακολουθώντας συγκεκριμένα τεχνοτροπικά ρεύματα και καθιερωμένα προγράμματα εικονογράφησης.

Σημαντικοί αρχιτέκτονες, κτίστες ή ζωγράφοι έχουν συμβάλει ανά τους αιώνες στην κατασκευή και διακόσμηση των ελληνικών εκκλησιών, πολλές από τις οποίες αποτελούν πλέον διατηρητέα μνημεία. Ένα τέτοιο ναΐδριο, δημιούργημα του Αρχιτεκτονικού γραφείου του Δημήτρη Πικιώνη, αβιογραφημένο από τον Φώτη Κόντογλου, βρίσκεται στην περιοχή του ιδρύματος της Εθνικής Εστίας στο Ίλιον.

Στην περιοχή του Δήμου Ιλίου υπάρχουν σήμερα δεκαοκτώ (18) ναοί, ο καθένας με τη δική του ιστορία. Σε τρεις μάλιστα περιπτώσεις (Άγιοι Θεόδωροι, Άγιος Νικόλαος, Παλιοκλήσιζα - Άγιος Φανούριος σήμερα) η διαδρομή τους μέσα στο χρόνο προηγείται κατά πολύ της δημιουργίας του οικιστικού ιστού μέσα στον οποίο βρίσκονται.

Τα μικρά αυτά ναΐδρια εκφράζουν την πεισματική εμμονή των ανθρώπων που βρέθηκαν στην περιοχή είτε ως μεγαλοκτηματίες, είτε ως καλλιεργητές, προβατοτρόφοι, είτε ως μόνιμοι κάτοικοι, να δηλώσουν τη βαθιά ορθόδοξη πίστη τους αλλά και να σηματοδοτήσουν την παρουσία τους στην περιοχή. Είναι ακόμη μια απόδειξη ότι και στους πιο δύσκολους καιρούς για τον τόπο η περιοχή στην οποία αναφερόμαστε όχι μόνο δεν εγκαταλείφθηκε αλλά κατόρθωσε να διατηρεί αδιάσπαστο το νήμα της ιστορικής της συνέχειας χάρις στην ύπαρξή τους. Τα ιστορικά ναΐδρια που προαναφέραμε χτίστηκαν από ποιμένες και μικροκαλλιεργητές σε μια συλλογική προσπάθεια να εκφράσουν την πίστη τους. Είναι επίσης πιθανό να χτίστηκαν από πλανόδιους πετροχτιστάδες Ηπειρώτες, Αρκάδες, κατά παραγγελία κάποιων μεγαλοκτηματιών της περιοχής. Η ύπαρξή τους συνείναι στη δημιουργία ενός υποτυπώδους εσωτερικού δικτύου από μονοπάτια, μουλαρόστρατες και στενορόμια, που διασχίζονταν

από πιστούς οι οποίοι τα επισκέπτονταν στη γιορτή του Αγίου για μια προσευχή, για ένα τάμα στη χάρη του, ζητώντας κάτι που μόνο η αγιοσύνη και η θαυματουργή ιδιότητά του μπορούσε να τους προσφέρει.

Οι δεκαοκτώ (18) ναοί, που προαναφέραμε διακρίνονται από πλεωράς διοικητικής ιεραρχίας, αρχιτεκτονικού ρυθμού και δόγματος, ως εξής: Ένας (1) Μητροπολιτικός Ενοριακός ναός του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου. Έδρα της Ιεράς Μητροπόλεως Ιλίου, Αχαρνών και Πετροπόλεως με Μητροπολίτη τον **κ. Αθηναγόρα**.

Έξι (6) ενοριακοί, οι περισσότεροι από τους οποίους οικοδομήθηκαν κατά την περίοδο της εγκατάστασης των εσωτερικών μεταναστών. Οι ναοί αυτοί είναι: Αγία Βαρβάρα, Αγία Αικατερίνη, Ζωοδόχος Πηγή, Κοίμηση της Θεοτόκου («Παναγίτσα»), Άγιος Διονύσιος και Προφήτης Ηλίας.

Πέντε (5) ιδρυματικοί ναοί: Άγιος Φανούριος (Εκκλησιαστικού Ορφανοτροφείου Βουλιαγμένης), Ζωοδόχου Πηγής & Αγίων Ταξιαρχών (Κέντρου Αποκαταστάσεως Αναπήρων), Αγία Αικατερίνη (Ίδρυμα «Μπτέρα»), Άγιος Νικόλαος (Ίδρυμα «Θεοτόκος»), Άγιος Παύλος (Ίδρυμα ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.).

Τρεις (3) που ακολουθούν το παλιό ημερολόγιο: Αγία Τριάδα (Μετόχι της Ι.Μ. Ξενοφώντος Αγίου Όρους), Άγιοι Πάντες (Μετόχι της Ι.Μ. Αγίας Μαρίας Σοφικού Κορινθίας) και Άγιος Γεώργιος (ιδιωτικό ναΐδριο).

Ένα (1) Η Αγία Παρασκευή, ιδιωτικό ενοριακό παρεκκλήσιο της Κοιμήσεως Θεοτόκου

Ένας (1) κοιμητηριακός: Άγιοι Θεόδωροι, παρεκκλήσιο της Ζωοδόχου Πηγής και τέλος

Ένα (1) ακόμη από τα ιστορικά ναΐδρια των Νέων Λιοσίων παλιότερα, ο Άγιος Νικόλαος, υπάγεται σήμερα στο Δήμο Αγίων Αναργύρων - Καματερού.

Ωραίες εικόνες μέσα από όμορφες διαδρομές

Φαίνεται ότι η πόλη μας από τη γέννησή της είχε αστέρι! Η νεότερη και σύγχρονη ιστορία της είναι γεμάτη από γεγονότα που άφησαν τα ίχνη τους στο πέραςμά τους και διαμόρφωσαν τη σημερινή εικόνα της.

Στου Όθωνα τα χρόνια Πύργος της Αμαλίας και το αγρόκτημα της Επταλόφου βρισκόταν συχνά στο προσκήνιο της δημοσιότητας. Η επισκεψιμότητά του από αριστοκράτες, μεγαλοαστούς, αξιωματούχους και στελέχη της αυλής έκαναν τα Νέα Λιόσια να ξεχωρίζουν από τα άλλα χωριά της αθηναϊκής περιφέρειας. Από τις ωραίες εικόνες εκείνης της περιόδου πολλές διατηρούνται και στις ημέρες μας. Ο Πύργος της βασιλίσσης με τις πέργκολες, το σιντριβάνι, τις δενδροστοιχίες, τα αγαλματίδια των Τριών Χαρίτων, του Ερωτιδέως και της Βακχίδος. Οι στάβλοι, το οινοποιείο, όλα αυτά μας πάνε ενάμιση αιώνα πίσω και βάλτε, σε εποχές ενός δυτικότερου ρομαντισμού.

Αν σταθούμε στην περιφέρεια του Πάρκου θα διαπιστώσουμε ότι ο χώρος του Πύργου της βασιλίσσης αξιοποιήθηκε με τη δημιουργία μιας σειράς ιδρυμάτων κοινωνικής πρόνοιας «Μητέρα», «Θεοτόκος», «Αποκαταστάσεως Αναπήρων», «Εστία» (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ σήμερα) κ.α. Το σκηνικό συμπληρώνει το ναΐδριο του Αγίου Παύλου, μια εκπληκτική δημιουργία του Αρχιτεκτονικού Γραφείου Πικιώνη, αγιογραφημένο από τον Φώτη Κόντογλου.

Κατεβαίνοντας τη Λ. Φυλής, στο ύψος της οδού Μπίμπιζα αντικρίζουμε τα Τρία Κυπαρίσσια - Φτάσαμε. Μπαίνουμε στο χωριό! έλεγαν οι παλιότεροι. Για δεκαετίες ολόκληρες ήταν ένα από τα πιο εμβληματικά σημεία του χωριού, η ανατολική είσοδος των Νέων Λιοσίων από τη μεριά της Λ. Φυλής. Εμείς κατεβαίνουμε πιο κάτω για να περάσουμε στη σύγχρονη πόλη του Ιλίου από τη σημερινή είσοδό της, τον πανέμορφο Κόμβο.

Λίγο πιο πάνω συναντούμε μια άλλη σύγχρονη εικόνα της, την πλατεία μπροστά από τον Μητροπολιτικό Ναό του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου. Δίπλα σχεδόν θα δούμε το πρώτο Δημοτικό Σχολείο κατασκευασμένο το 1861, δαπάνες του ευεργέτη της πόλης μας Αναστασίου Μανάνη. Σήμερα το ιστορικό κτίριο έχει επεκταθεί και είναι πλήρως ανακαινισμένο.

Κατηφορίζοντας φθάνουμε στο Δημαρχιακό Μέγαρο, ένα από τα αντιπροσωπευτικότερα κτίρια της μοντέρνας αρχιτεκτονικής στο κέντρο της πόλης. Όμως για να μην απομακρυνόμαστε από τις ιστορικές καταβολές της, στην είσοδο του μεγαλοπρεπούς κτιρίου θα χαιρετίσουμε τις Τρεις Χάριτες που μας κα-

λωσορίζουν. Στον περιβάλλοντα χώρο του Δημαρχείου, η πλατεία Ηρώων Πολυτεχνείου μας προσφέρει απλόχερα τη σκιά της. Πεζόδρομους η πόλη έχει με πρώτο και καλύτερο αυτόν της Φλέβας στο νοτιοανατολικό όριό της με τους Αγίους Αναργύρους. Υπάρχει και η οδός Έκτορος, λίγο πιο πάνω από το Κέντρο, ένας δρόμος ήπιας κυκλοφορίας για περπάτημα, γρήγορο βάδισμα και ποδηλασία. Το Άλσος, λίγο πιο πάνω ακόμη, είναι το αγαπημένο στέκι των νέων καλλιτεχνών και ακτιβιστών της πόλης, χώρος κατάλληλος για μουσικές και άλλες εκδηλώσεις και πρωτοβουλίες που δίνουν χρώμα και παλμό στη ζωή της.

Ο κοινωνικό - πολιτιστικός προσανατολισμός και οι υποδομές της πόλης αποτελούν ζητήματα πρώτης προτεραιότητας γι αυτήν. Το Πολιτιστικό Κέντρο «Μελίνα Μερκούρη», το Δημοτικό Αθλητικό Στάδιο στον ευρύτερο χώρο του Πάρκου, οι αθλητικές εγκαταστάσεις στην Παλατιανή, το Πολύκεντρο Πολιτισμού, Αθλητισμού και Κοινωνικών Δομών στο πρώην εργοστάσιο της ΒΙΟΦΙΑΛ, το Βιοκλιματικό Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Γηροκομείο) για τους δημότες που χρειάζονται φροντίδα και σεβασμό μαζί και δεκάδες άλλοι χώροι και υποδομές για δημότες κάθε ηλικίας.

Ωραίες εικόνες μιας πόλης που διεκδικεί περίοπτη θέση στο χάρτη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πανελλαδικά.

Ωραίες εικόνες από την ιστορία της, από το μακρινό «κάποτε», στο «πριν», στο «μόλις προχθές», στο «τώρα».

Ωραίες εικόνες που υπόσχονται ένα καλύτερο «αύριο» για τα επόμενα χρόνια που το Ίλιον θα γιορτάσει τα εκατοντάχρονά του!

Επίλογος

Αυτή ήταν η ιστορία της πόλης μας, δοσμένη μέσα από 24 λέξεις και μικρές φράσεις, που αφορούν τα πιο σημαντικά ιστορικά γεγονότα που συνέβησαν στον ευρύτερο χώρο της, χιλιάδες χρόνια πριν μέχρι και τις μέρες μας. Πρόκειται για μια διαδρομή μέσα στο χρόνο και στο χώρο που συνδέεται με κορυφαίες στιγμές και περιστατικά της αρχαίας, νεότερης και σύγχρονης ιστορίας, με πρόσωπα και κοινωνικές ομάδες που τα διαμόρφωσαν και σημάδεψαν την Ελληνική πραγματικότητα.

Ο Δήμος Ιλίου αποτελεί μια από τις πιο ενδιαφέρουσες περιοχές της πατρίδας μας, γι αυτό και ο χώρος του απαιτεί ιδιαίτερη μελέτη. Προς το σκοπό αυτό και η παρούσα έκδοση που συνεισφέρει στην ανάδειξη της ιστορικότητάς του.

ΜΑΡΙΑ ΑΝΝΑ
ΜΗΛΙΩΝΗ

Το Αλφαθητάρι του Ιλίου

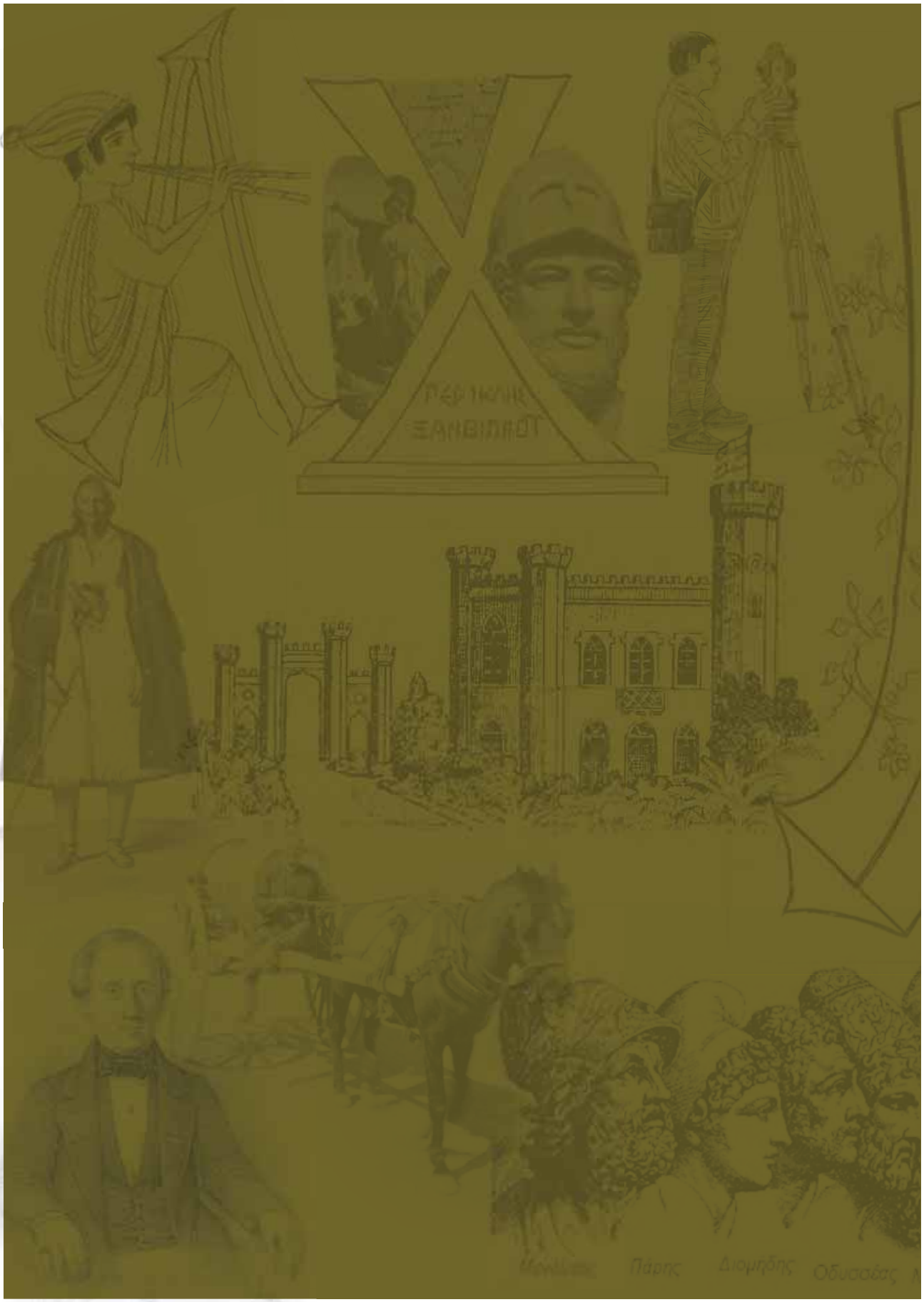

ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ
ΜΑΡΤΙΟΣ 2021

ΚΑΛΧΟΥ 48-50, 13122 ΙΛΙΟΝ
ΤΗΛ. ΚΕΝΤΡΟ: 213 2030 000
e-mail: ilion@ilion.gr

www.ilion.gr

ΡΕΓΙΜΕΝΟΝ
ΕΛΛΗΝΙΣΤΩΝ

Μοναστήριον Πάρις Διογένης Οδυσσείας